

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Karty analizy dostępności atrakcji turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami

Tabela 1. Kryteria oceny dostępności dla osób z niepełnosprawnością ruchową

Lp.	Kryterium/cecha	tak/nie, Nd.	opis pomocniczy dla audytorów (ważne elementy)
1.	Wymogi ogólne		
1.1.	Przejścia, drzwi – min. 0,9 m szerokości.		
1.2.	Ciągi komunikacyjne mają co najmniej 1,2 m szerokości z możliwością występowania lokalnych przewężeń o szerokości nie mniejszej niż 0,9 m na odcinkach o długości do 1,5 m.		
1.3.	Przestrzeń manewrowa przed elementami wyposażenia (drzwiami, rampą, windą, podnośnikiem, okienkiem, ladą, kasą, WC, umywalką, eksponatem, automatem itp.) wynosi min. 1,5 m × 1,5 m.		
1.4.	W przestrzeni manewrowej w ramach ciągów pieszych, korytarzy o szerokości mniejszej niż 1,8 m są zagwarantowane max. co 25 m przestrzenie umożliwiające mijanie się dwóch wózków. Szerokość takiej przestrzeni wynosi min. 1,8 m a jej długość min. 2 m.		
1.5.	Nawierzchnie w obiekcie są stabilne i antypoślizgowe.		
1.6.	Nawierzchnie w warunkach terenowych są stabilne, antypoślizgowe, łatwe do chodzenia i jeżdżenia, utrzymane w sposób uniemożliwiający zbieranie się wody i powstawanie kałuż.		
1.7.	Dzwonki, włączniki światła, czytniki kart, inne mechanizmy użytkowane przez gości są umieszczone na wysokości 0,8–1,1 m (optymalne wysokości można sprawdzać z pozycji osoby siedzącej).		
1.8.	Czytelny, jednolity system oznakowania dotyczący poruszania się i udogodnień dla OzN w obiekcie.		
2.	Parking²⁹		
2.1.	Co najmniej 1 lub 2 stanowiska postojowe, oznakowane dla OzN, usytuowane blisko (do 50 m) w stosunku do wejścia głównego do obiektu, z dostępnym chodnikiem lub ścieżką.		
2.2.	W przypadku braku stanowiska postojowego w odległości do 50 m od wejścia głównego do obiektu, możliwość dojazdu do najbliższego		

²⁹ Minimalną liczbę miejsc parkingowych dla OzN, w zależności od wielkości parkingu określa Ustawa z dnia 25 marca 1985 r. o drogach publicznych, Dz. U. 1985 Nr 14 poz. 60 z późn. zm.

	wejścia dostępnego dla OzN na wózku lub poruszającej się z balkonikiem.		
2.3.	Stanowiska postojowe dla samochodów osobowych użytkowanych przez OzN mają szerokość co najmniej 3,6 m i długość 5 m.		
2.4.	W przypadku usytuowania wzdłuż jezdni – długość stanowiska postojowego wynosi co najmniej 6 m i szerokość co najmniej 3,6 m (z możliwością jej ograniczenia do 2,3 m przy zapewnieniu korzystania z przylegającego dojścia lub ciągu pieszo-jezdnego).		
2.5.	Nawierzchnia parkingu jest łatwa do przejścia, przejechania (bez wstrząsów) samodzielnie przez OzN na wózku lub o balkoniku.		
2.6.	Oznakowanie miejsca postojowego dla OzN ³⁰ poprzez znak poziomy (na nawierzchni) i pionowy, widoczny dla osoby wjeżdżającej na parking.		
2.7.	Dojazd wózkiem inwalidzkim z parkingu do obiektu bez przeszkód (np. obniżone krawędzie chodnika, max. progi, krawężniki, stopnie do 2 cm wysokości).		
3.	Droga wewnętrzna / z parkingu do obiektu		
3.1.	Szerokość min. 1,5 m; przy odcinkach krótszych niż 6 m szerokość min. 1,2 m.		
3.2.	Jest zachowana niezbędna do przejazdu wózka szerokość min. 0,9 m (droga nie jest zastawiona przedmiotami).		
3.3.	Powierzchnia manewrowa między barierkami wynosi minimum $1,5 \times 1,5$ m.		
3.4.	Nawierzchnia drogi jest łatwa do chodzenia/przejechania samodzielnie przez OzN (np. asfalt, płytki, Pozbruk – bez zaokrągleń, o wąskich spoinach).		
3.5.	Teren płaski.		
3.6.	Nieznaczne spadki terenu możliwe do pokonania samodzielnie, także dzięki udogodnieniom (np. poręczne, rampy).		
3.7.	Przy znacznych spadkach terenu, trudnych do pokonania samodzielnie – zagwarantowana jest pomoc w dojeździe do obiektu.		
4.	Bramy, furtki		
4.1.	Bramy i furtki w ogrodzeniu nie otwierają się na zewnątrz działki.		
4.2.	Szerokość bramy wynosi w świetle co najmniej 2,4 m, a w przypadku zastosowania furtki jej szerokość nie jest mniejsza niż 0,9 m.		
5.	Główne wejście		
5.1.	Jest na poziomie terenu.		

³⁰ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z 3 lipca 2015 r. Znak P-18. Znak P-20. Znak P-24.

5.2.	Posiada schody z poręczami, którym towarzyszy podjazd, rampa (poręcz o kształcie dostosowanym do naturalnego chwytu dłoni i średnicy 4–5 cm).		
5.3.	Posiada schody z poręczami (wg pkt 5.2.), bez podjazdu, rampy, platformy pionowej, w związku z tym istnieje inne wejście, które jest dostępne; ponadto przy wejściu głównym jest oznaczenie dojścia do dostępnego wejścia.		
6.	Drzwi wejściowe		
6.1.	Otwierane automatycznie.		
6.2.	Drzwi obrotowe lub wahadłowe z usytuowanymi przy nich drzwiami rozwieranymi lub rozsuwanymi, przystosowanymi do ruchu OzN.		
6.3.	Drzwi wejściowe do budynku i ogólnodostępnych pomieszczeń użytkowych mają w świetle ościeżnicy co najmniej: szerokość 0,9 m i wysokość 2 m. W przypadku zastosowania drzwi zewnętrznych dwuskrzydłowych szerokość skrzydła głównego jest nie mniejsza niż 0,9 m*.		
6.4.	Wysokość progu nie przekracza 2 cm.		
6.5.	Przestrzeń manewrowa przed drzwiami i za drzwiami minimum 1,5 m × 1,5 m.		
6.6.	Sygnalizacja alarmowo-przyzywowa dostosowana do potrzeb OzN (wysokość włącznika można sprawdzić z pozycji osoby siedzącej).		
7.	Drzwi wewnętrzne		
7.1.	Otwierane automatycznie.		
7.2.	Drzwi obrotowe lub wahadłowe z usytuowanymi przy nich drzwiami rozwieranymi lub rozsuwanymi, przystosowanymi do ruchu OzN.		
7.3.	Szerokość drzwi min. 0,9 m, wysokość min. 2 m.		
7.4.	Wysokość progu nie przekracza 2 cm.		
7.5.	Przestrzeń manewrowa przed drzwiami i za drzwiami minimum 1,5 × 1,5 m.		
8.	Progi, stopnie		
8.1.	Brak progów, stopni.		
8.2.	Progi, stopnie o wysokości do 2 cm.		
9.	Korytarze, ciągi komunikacyjne		
9.1.	Szerokość korytarza o długości ponad 6 m – co najmniej 1,5 m.		
9.2.	Szerokość korytarza o długości do 6 m – co najmniej 1,4 m.		
10.	Podjazdy, pochylnie, rampy, platformy		
10.1.	Podjazd, pochylnia, rampa, platforma pionowa umożliwia OzN samodzielny dostęp do obiektu bez nadmiernego wysiłku.		

10.2.	Nachylenie pochylni nie przekracza przyjętych norm zarówno na zewnątrz budynku (bez przykrycia), jak i wewnątrz budynku (pod dachem).		
10.3.	Pochylnie, rampy dla OzN o długości ponad 9 m są podzielone na krótsze odcinki, przy zastosowaniu spoczników o długości co najmniej 1,4 m.		
10.4.	Pochylnie przeznaczone dla OzN mają szerokość płaszczyzny ruchu 1,2 m, krawężniki obustronne o wysokości co najmniej 7 cm.		
10.5.	Przy balustradach lub ścianach przyległych do pochylni, są zainstalowane obustronne poręcze, o odpowiednim kształcie i średnicy (wg pkt. 5.2.), są umieszczone na wysokości 0,75 i 0,9 m od płaszczyzny ruchu.		
10.6.	Poręcze przy schodach zewnętrznych i pochylniach, przed ich początkiem i za końcem, są przedłużone o 30 cm oraz zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie.		
10.7.	Długość poziomej płaszczyzny ruchu na początku i na końcu pochylni wynosi co najmniej 1,5 m.		
10.8.	Powierzchnia spocznika przy pochylni ma wymiary co najmniej $1,5 \times 1,5$ m poza polem otwierania skrzydła drzwi wejściowych do budynku.		
10.9.	Początek i koniec biegu pochylni jest wyróżniony za pomocą kontrastowego koloru oraz zmiany w fakturze, bądź sprężystości nawierzchni. Szerokość takiego pasa wynosi min. 30 cm.		
11.	Winda		
11.1.	Przestrzeń manewrowa przed miejscem wsiadania i wysiadania minimum $1,5 \text{ m} \times 1,5 \text{ m}$.		
11.2.	Zewnętrzny panel sterujący jest na wysokości 0,8–1,2 m od posadzki.		
11.3.	Brak paneli dotykowych.		
11.4.	Sygnalizacja przyjazdu windy – przy każdych drzwiach do windy jest sygnalizacja świetlna i dźwiękowa, informująca, która winda przyjechała, panele sterujące są rozmieszczone w sposób jednakowy w całym budynku, np. zawsze z prawej strony wejścia do windy.		
11.5.	Drzwi otwierane i zamykane automatycznie.		
11.6.	Drzwi wyposażone w system zatrzymujący zamykanie i otwierający je ponownie (system jest oparty na czujnikach, zatrzymujących zamykanie drzwi jeszcze przed kontaktem z osobą).		
11.7.	Drzwi do kabiny dźwigu osobowego mają szerokość minimum 1,0 m natomiast sama kabina ma szerokość co najmniej 1,1 m i długość 1,4 m, poręcze na wysokości 0,9 m oraz tablicę przyzywową		

	na wysokości od 0,8 m do 1,2 m w odległości nie mniejszej niż 0,5 m od naroża kabiny z dodatkowym oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową.		
11.8.	Na ścianie przeciwnej do drzwi wejściowych jest lustro umożliwiające OzN na wózku inwalidzkim sprawdzenie, czy za jej plecami nie znajduje się żadna przeszkoda i czy może bezpiecznie opuścićabinę.		
11.9.	Na korytarzu każdego piętra budynku naprzeciw windy jest zamieszczona informacja dla osób poruszających się na wózkach, gdzie znajduje się np. druga winda i wyjście ewakuacyjne dla OzN.		
11.10.	Obok windy jest specjalny wózek ewakuacyjny (który w przypadku blokady windy umożliwia zjazd schodami) dla osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim.		
11.11.	W przypadku podnośnika – platforma pionowa ma powierzchnię min. 0,9 m x 1,4 m.		
12.	Recepcje, kasy i punkty obsługi klienta		
12.1.	Przestrzeń przed kontuarem min. 1,5 m x 1,5 m.		
12.2.	Lada recepcji, kasy lub stanowisk obsługi, co najmniej na odcinku o szerokości 0,9 m znajduje się nie wyżej niż 0,9 m od posadzki.		
12.3.	Pod blatem lady zapewniona jest przestrzeń umożliwiająca podjechanie pod blat przodem wózka.		
12.4.	Inna możliwość komunikowania się z obsługą na siedząco.		
12.5.	Goście na wózkach inwalidzkich mogą zająć miejsce obok swoich towarzyszy w holu, poczekalni.		
12.6.	W holu, przy recepcji są dostępne dla gości krzesła, siedziska o różnej wysokości, z oparciem, niektóre z podłokietnikami, dla tych, którzy mają trudności z siadaniem i wstawaniem.		
13.	Ekspozycja, przestrzeń wystawowa		
13.1.	Przestrzeń manewrowa frontalnie przed obiektem/eksponatem ma powierzchnię min. 1,5 × 1,5 m.		
13.2.	Obiekty/eksponaty są widoczne, możliwe do poznania na siedząco, w przypadku gablot, ich dolna krawędź jest na wysokości ok. 0,8 m (widoczność eksponatów w gablotach, makiet można sprawdzić z pozycji osoby siedzącej).		
13.3.	Informacje są możliwe do czytania na siedząco.		
13.4.	Szerokość przejścia w pomieszczeniach (między elementami wyposażenia) min. 0,9 m; w przypadku dużego natężenia ruchu, imprez jest zagwarantowana min. szerokość przejść 1,2 m.		
13.5.	W pomieszczeniach z zamontowanymi na stałe siedzeniami są przewidziane wolne miejsca (przestrzeń) dla osób na wózkach.		

13.6.	Osoba na wózku może poruszać się bez przeszkód w postaci progów (tj. brak progów o wysokości ponad 2 cm) czy schodów.		
14.	Zaplecze higieniczno-sanitarne		
14.1.	Co najmniej jedna toaleta dostosowana do potrzeb OzN: 1) drzwi otwierane na zewnątrz, min. szerokość 0,9 m; 2) zapewnienie przestrzeni manewrowej o wymiarach minimum $1,5 \times 1,5$ m ; 3) stosowanie w tych pomieszczeniach i na trasie dojazdu do nich drzwi bez progów; 4) odpowiednio przystosowana, co najmniej jedna miska ustępowa (z zagwarantowanym miejscem z lewej lub prawej strony min. 0,9 m, tak aby osoba na wózku mogła się przesiać na toaletę) i umywalka (bez nogi, jej spód znajduje się powyżej kolan osoby siedzącej na wózku min. 67–70 cm, a blat umywalki jest na wysokości 80–85 cm, jej szerokość obejmuje 60–70 cm, natomiast głębokość 50–60 cm) ; 5) uchwyty ułatwiające korzystanie z urządzeń higieniczno-sanitarnych; 6) lustro nad zlewem zapewnia widoczność z pozycji stojącej i siedzącej; 7) zamontowane wieszaki do ubrań na wysokości 1,20 m; 8) dozowniki mydła, suszarki są zainstalowane w odpowiednich miejscach i na odpowiedniej wysokości – w zasięgu rąk osoby siedzącej na wózku.		
14.2.	Sygnalizacja alarmowo-przyzywowa w toalecie dostosowana do potrzeb OzN* zainstalowana w odpowiednim miejscu – w zasięgu rąk osoby korzystającej z toalety.		
15.	Punkty, usługi gastronomiczne		
15.1.	Stoły, lady – wysokość ok. 0,75 m, pod stołem lub ladą jest zapewniona przestrzeń na nogi osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim, o wysokości min. 0,7 m, szerokości min. 0,9 m i głębokości min. 0,6 m.		
15.2.	Możliwość regulacji wysokości blatu, dostosowania do indywidualnych potrzeb.		
15.3.	Najwyższe przejście (także między elementami wyposażenia) minimum 0,9 m.		
16.	Szatnia		
16.1.	Obszar ruchu w szatni wynosi co najmniej $1,5 \times 1,5$ m. Przestrzeń manewrowa wózka w szatni wynosi co najmniej $1,5 \times 1,5$ m.		

16.2.	W szatni znajdują się ławki o szerokości min. 40 cm i wysokości 45–50 cm.		
16.3.	Szafki na ubrania i sprzęt ortopedyczny mają szerokość i wysokość umożliwiającą przechowanie sprzętu ortopedycznego.		
16.4.	Wysokość kontuaru, blatu ok. 0,8 m od podłoża.		
17.	Automaty samoobsługowe, kioski informacyjne		
17.1.	Przestrzeń manewrowa przed automatem minimum $1,5 \times 1,5$ m.		
17.2.	Swobodny dostęp bez progów, krawężników, nierówności.		
17.3.	Możliwość obsługi z pozycji siedzącej (elementy służące do obsługi znajdują się na wysokości 0,8–1,1 m).		
17.4.	Możliwość korzystania z urządzeń przez osoby na wózkach – ekran zlokalizowany na wysokości 1–1,4 m i nachylony pod kątem $15\text{--}30^\circ$. W przypadku elementów, którymi się manipuluje, są one na wysokości 0,8–1,1 m (należy sprawdzić widoczność treści prezentowanych na ekranie z pozycji osoby siedzącej).		
17.5.	Oświetlenie pozwala na swobodne odczytanie liter i znaków		
17.6.	Pod automatem przestrzeń umożliwiająca wygodne ustawienie przed nim wózka.		
18.	Drogi w warunkach plenerowych		
18.1.	Tablica informacyjna na temat miejsc dostępnych np. toalety dla OzN poruszających się przy pomocy wózka lub balkonika.		
18.2.	Szerokość drogi zapewnia możliwość mijania się – minimum 1,8 m		
18.3.	Na drogach o szerokości mniejszej niż 1,8 m są zagwarantowane max. co 25 m przestrzenie umożliwiające mijanie się dwóch wózków. Szerokość takiej przestrzeni wynosi min. 1,8 m, a jej długość minimum 2 m.		
18.4.	Teren płaski.		
18.5.	Nieznaczne spadki terenu, możliwe do pokonania samodzielnie, także dzięki udogodnieniom (np. poręczne, rampy).		
18.6.	Przy znacznych spadkach terenu, trudnych do pokonania samodzielnie – zagwarantowana jest pomoc w poruszaniu się po obiekcie.		
18.7.	Nawierzchnia drogi łatwa do samodzielnego chodzenia i jeżdżenia OzN na wózku lub przy pomocy balkonika (np. zadbane nawierzchnie asfaltowa, nawierzchnie z płaskiego kamienia o podobnej wielkości i jakości, chodnik betonowy), bez dziur, wystających elementów (np. płytki chodnika, korzenie).		
18.8.	W przypadku barierek, powierzchnia manewrowa między nimi wynosi min. $1,5 \text{ m} \times 1,5 \text{ m}$.		

18.9.	Szerokość przejścia, przejazdu obok przeszkód; odległość pomiędzy słupami wynosi min. 0,9 m.		
18.10.	W przypadku toalet w warunkach plenerowych jest zagwarantowana co najmniej jedna toaleta dostosowana do potrzeb OzN.		
18.11.	Pomoc personelu obsługującego w obiekcie w korzystaniu ze stosowanych środków transportu miejscowego (np. promu gwarantującego przeprawę na wyspę).		
19.	Informacja Turystyczna		
19.1.	Strona internetowa z opisem oferty i udogodnień dla OzN ruchową (np. zdjęcia, spacer wirtualne pokazujące realia obiektu).		
19.2.	Materiały drukowane: plany, mapy, foldery, przewodniki z informacją o ofercie i udogodnieniach dla OzN ruchową.		
19.3.	Możliwość łatwego pobierania materiałów informacyjnych (np. planu obiektu) w formatach do druku i na urządzenia mobilne.		
19.4.	Aplikacja na urządzenia mobilne z przewodnikiem adresowanym do OzN ruchową.		
19.5.	Punkt informacji w obiekcie.		
19.6.	Bieżąca aktualizacja informacji na stronie internetowej, w aplikacjach mobilnych.		
20.	Personel obsługujący odwiedzających		
20.1.	Personel przeszkolony w zakresie obsługi OzN ruchową (instytucja szkoląca).		
20.2.	Możliwość skorzystania z usług asystenta, przewodnika turystycznego.		
20.3.	„Konsultant dostępności” – osoba do kontaktu w sprawie pytań związanych z dostępnością obiektu, możliwych do zadawania telefonicznie, poprzez e-mail, bezpośrednio w obiekcie.		
21.	Inne usługi, udogodnienia		
21.1.	Możliwość wypożyczenia wózka inwalidzkiego w obiekcie.		
21.2.	Możliwość wypożyczenia składanych krzeseł.		
21.3.	Inne usługi (jakie?).		
22.	Bilety wstępu		
22.1.	Bilety ulgowe.		
22.2.	Bezpłatne wejścia.		
AUTOEWALUACJA			
1.	Osoba z niepełnosprawnością ruchową może samodzielnie, bez pomocy:		
1.1	Wejść do obiektu.		
1.2.	Przemieszczać się po obiekcie.		
1.3.	Używać urządzeń udostępnionych w obiekcie.		
2.	Jaka część ekspozycji jest dla OzN ruchową:		

2.1.	Dostępna do samodzielnego zwiedzania (należy określić w %).		
2.2.	Dostępna do zwiedzania przy pomocy innych osób (należy określić w %).		
2.3.	Zupełnie niedostępna (należy określić w %).		
3.	Czy w nagłych przypadkach pracownicy obiektu są w stanie sprawnie ewakuować OzN ruchową?		
4.	Czy planowane są prace w nadchodzącym roku związane z poprawą dostępności dla OzN ruchową? Jeśli tak, należy określić jakie?		
5.	Czy rejestrowane są i rozpatrywane zapytania, uwagi OzN ruchową? Jeśli tak, to jakie wątki są poruszane i jakie działania na ich podstawie podjęto?		

Tabela 2. Kryteria oceny dostępności dla osób niewidomych i niedowidzących

Lp.	Kryterium/cecha	tak/nie, Nd.	opis pomocniczy dla audytorów (ważne elementy)
1.	Wymogi ogólne		
1.1.	Brak wystających (z góry, boku, dołu) przeszkód (elementów architektury, wystroju) na drogach oraz w obiekcie.		
1.2.	Urządzenia, obiekty małej architektury mają łagodnie zakończone, niewystające elementy.		
1.3.	Kontrasty w wystroju obiektu (kolor, tekstura) ułatwiające orientację przestrzenną i odbiór informacji przez osoby niedowidzące (np. ściany wewnętrzne silnie kontrastują z podłogą, ościeżnice drzwi kontrastują z kolorem ścian), brak jaskrawych powierzchni powodujących olśnienie.		
1.4.	Drogi, ciągi komunikacyjne są czytelnie oznakowane na nawierzchni poprzez pasy prowadzące (wskazują drogę i łączą ze sobą poszczególne punkty; składają się z równolegle biegnących linii) pola uwagi (składają się z wypukłych punktów; oznaczają skrzyżowania ścieżek dotykowych oraz miejsc wymagających podjęcia decyzji lub mogących stanowić niebezpieczeństwo, np. przed schodami, drzwiami, na rozwidleniu dróg) lub zmianę faktury podłoża.		
1.5.	Nawierzchnie w obiekcie są stabilne i antypoślizgowe.		
1.6.	Nawierzchnie w warunkach terenowych są stabilne, antypoślizgowe, utrzymane w sposób uniemożliwiający zbieranie się wody i powstawanie kałuż.		

1.7.	Tabliczki informujące o funkcjach pomieszczeń w formie wizualnej i dotykowej. Informacja dotykowa znajduje się na ścianie, po stronie klamki, na wysokości min. 1,2 m (dół tabliczki) i max. 1,6 m (górną tabliczki) w odległości 5–10 cm od ościeżnicy drzwi.		
2.	Oznakowanie		
2.1.	Wejścia publiczne łatwo można odróżnić od miejsc prywatnych czy związanych z administracją, zapleczem technicznym.		
2.2.	System oznakowania jest jednolity i konsekwentny w całym obiekcie.		
2.3.	Informacje, składające się z liczb, liter (do 4 znaków), piktogramy, symbole są wyczuwalne dotykowo (grafika wypukła, pismo wypukłe).		
2.4.	Informacje służące orientacji przestrzennej i składające się ze słów są przygotowane w alfabecie Braille’a i/lub w wersji dźwiękowej.		
3.	Drzwi wejściowe		
3.1.	Rozpoznawalne dotykowo przez zmianę rodzaju nawierzchni przed wejściem.		
3.2.	Drzwi rozwierane lub rozsuwane albo drzwi obrotowe lub wahadłowe z usytuowanymi przy nich drzwiami rozwieranymi lub rozsuwanymi, przystosowanymi do ruchu OzN.		
3.3.	Drzwi szklane mają kontrastujące krawędzie i klamki w stosunku do koloru ścian i podłogi.		
4.	Drzwi wewnętrzne		
4.1.	Drzwi: automatycznie otwierane; w przypadku drzwi obrotowych lub wahadłowych występują w sąsiedztwie drzwi rozwierane lub rozsuwane, przystosowane do ruchu OzN.		Jedna z opcji wystarczy, by można podać: TAK
4.2.	Drzwi szklane mają kontrastujące krawędzie i klamki w stosunku do koloru ścian i podłogi.		
5.	Progi, stopnie, schody		

5.1.	Wizualne oznaczenie schodów – kontrastowo oznaczone krawędzie stopni wykonane na pionowej i poziomej części stopnia o szerokości pasa 4–5 cm.		Wartości liczbowe w punktach 5.1–5.5 są orientacyjne. Drobne odstępstwa są dopuszczalne (np. taśma nieco szersza lub węższa)
5.2.	Oznaczenie schodów poprzez zmianę faktury, odcienia lub barwy w pasie 30 cm przed krawędzią stopnia.		
5.3.	Krawędzie stopni schodów wyróżniają się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki.		Najlepszy kolor to żółty
5.4.	Schody przeznaczone do pokonywania wysokości większej niż 0,5 m są wyposażone w balustrady lub inne zabezpieczenia ze strony przestrzeni otwartej. Poręcz znajduje się po obu stronach biegu.		
5.5.	Górna część poręczy znajduje się na wysokości 0,85–1 m od przedniej krawędzi stopnia.		
5.6.	Poręcze są kontynuowane na początku i na końcu schodów przynajmniej na odcinku 30 cm poziomo.		
5.7.	Dotykowe informacje o piętrze na początku i na końcu poręczy.		
6.	Korytarze, ciągi komunikacyjne		
6.1.	Oznaczenia elementami wyczuwanymi dotykowo (np. ściany z listwą-poręczą, służącymi jako pomoc w orientacji przestrzennej, inne elementy budowlane, wykorzystane do orientacji w budynku).		
6.2.	Kontrastowość kolorów (ścian w stosunku do podłogi, elementów ułatwiających orientację przestrzenną).		
6.3.	Dotykowy plan ciągów komunikacyjnych.		
7.	Winda		
7.1.	Zewnętrzny panel sterujący jest na wysokości 0,8–1,2 m od posadzki.		
7.2.	Brak paneli dotykowych		
7.3.	Sygnalizacja przyjazdu windy – przy każdych drzwiach do windy jest sygnalizacja świetlna i dźwiękowa, informująca, która winda przyjechała, panele sterujące są rozmieszczone w sposób jednakowy w całym budynku, np. zawsze z prawej strony wejścia do windy.		
7.4.	Drzwi otwierane i zamykane automatycznie.		
7.5.	Elementy obsługi, numery pięter – są wyczuwalne dotykowo.		

7.6.	Komunikaty tekstowe opisane w alfabecie Braille’a.		
7.7.	W kabinie windy stosowane są komunikaty dźwiękowe (np. parter, wyjście z budynku).		
8.	Recepcje, kasy i punkty obsługi klienta		
8.1.	Przejście od drzwi wejściowych do lady / kasy jest wyczuwalne dotykowo. Oznaczenia (np. pasy prowadzące) są prowadzone w sposób ciągły, czytelny.		
9.	Oświetlenie w obiekcie		
9.1.	Naturalne (światło dzienne) lub jasne, sztuczne oświetlenie (ale niepowodujące olśnienia).		
10.	Ekspozycja, przestrzeń wystawowa		
10.1.	Zwiedzanie z przewodnikiem z narracją (audiodeskrypcją).		
10.2.	Audioprzewodniki.		
10.3.	Filmy z audiodeskrypcją.		
10.4.	Reprodukcje, repliki atrakcyjnych eksponatów, makiety obiektów, miniatury – możliwe do poznania dotykem.		
10.5.	Opisy w alfabecie Braille’a.		
10.6.	Ciągi komunikacyjne, kierunek zwiedzania ekspozycji – wyczuwalne dotykowo poprzez oznaczenia na podłodze (pasy prowadzące, pola uwagi, zmianę faktury podłoża).		
11.	Zaplecze higieniczno-sanitarne		
11.1.	Wypukła grafika i/lub opis w alfabecie Braille’a w oznakowaniu toalet.		
11.2.	Kontrastowość kolorów w wyposażeniu.		
12.	Punkty, usługi gastronomiczne		
12.1.	Jasne, ale nieoślepiające oświetlenie.		
12.2.	Brak przy stołach elementów wyposażenia, wystroju (np. lamp, wazonów) przeszkadzających w kontakcie wzrokowym osobom niedowidzącym lub stanowiących zagrożenie dla osób niewidomych.		
12.3.	W przypadku samoobsługi, „stołu szwedzkiego” możliwa pomoc dla osób niewidomych ze strony pracowników.		
12.4.	Treść menu w formie dostępnej dla osób niewidomych (np. poprzez urządzenia mobilne do odczytu przez programy czytające (syntezatory – ang. <i>screen reader</i>).		
13.	Automaty samoobsługowe, kioski informacyjne		
13.1.	Oświetlenie pozwala na swobodne odczytanie liter i znaków, możliwość powiększenia znaków oraz uruchomienia funkcji dźwiękowej.		
13.2.	Elementy obsługi są wyczuwalne dotykowo.		
13.3.	Informacja głosowa.		

14.	Drogi w warunkach plenerowych		
14.1.	Wyczuwalne dotykowo granice drogi pieszej (np. krawężniki z kamieni, drewnianych belek, krawężniki na brzegu trawnika).		
14.2.	Zróznicowana nawierzchnia drogi, ułatwiająca orientację przestrzenną.		
14.3.	Pasy prowadzące i pola uwagi na powierzchni drogi.		
14.4.	Brak przeszkód, elementów wystających (z góry, boku, dołu), mogących stanowić niebezpieczeństwo (np. gałęzi drzew).		
14.5.	Miejsca niebezpieczne są oznakowane w sposób komunikatywny dla osób niewidomych i niedowidzących.		
14.6.	Nawierzchnia drogi łatwa do chodzenia i jeżdżenia (np. zadbane nawierzchnia asfaltowa, nawierzchnie z kamienia o wyrównanej wielkości i jakości, chodnik betonowy), bez dziur, kałuż, wystających elementów (np. płytki chodnika, korzenie).		
14.7.	Pomoc personelu obsługującego w obiekcie w korzystaniu ze stosowanych środków transportu miejscowego (np. promu gwarantującego przeprawę na wyspę).		
15.	Informacja Turystyczna		
15.1.	Strona internetowa spełniająca kryteria WCAG 2.0 na poziomie AA.		
15.2.	Strona internetowa z audiodeskrypcją.		
15.3.	Strona internetowa z informacją o ofercie i udogodnieniach dla osób niewidomych i niedowidzących.		
15.4.	Opracowania audio.		
15.5.	Plan dotykowy (tyflograficzny), grafika dotykowa (reliefowa).		
15.6.	Materiały informacyjne drukowane dla osób niedowidzących (czcionka bezszeryfowa – np. Arial, Verdana, Helvetica; wielkość min. 14 pkt, kontrastowość tła w stosunku do druku).		
15.7.	Punkt informacji w obiekcie.		
15.8.	Inne formy informacji turystycznej.		Inne formy, które zostaną uznane przez audytora za spełniające funkcję wymienionych w punktach 15.1–15.7
15.9.	Bieżąca aktualizacja informacji na stronie internetowej, w aplikacjach mobilnych.		Warto sprawdzić datę „aktualności”
16.	Personel obsługujący odwiedzających		

16.1.	Personel przeszkolony w zakresie obsługi osób niewidomych i niedowidzących (przez instytucję szkolącą).		
16.2.	Możliwość skorzystania z usług asystenta, przewodnika turystycznego z umiejętnością audiodeskrypcji.		
16.3.	„Konsultant dostępności” – osoba do kontaktu w sprawie pytań związanych z dostępnością obiektu, możliwych do zadawania telefonicznie, poprzez e-mail, bezpośrednio w obiekcie.		
17.	Inne usługi, udogodnienia		
17.1.	Możliwość wejścia z psem asystującym.		
17.2.	Miejsca do odpoczynku z psem asystującym.		
18.	Bilety wstępu		
18.1.	Bilety ulgowe.		
18.2.	Bezpłatne wejścia.		
AUTOEWALUACJA			
1.	Osoba niewidoma, może samodzielnie, bez pomocy:		
1.1.	Wejść do obiektu.		
1.2.	Przemieszczać się po obiekcie.		
1.3.	Używać urządzeń udostępnionych w obiekcie.		
2.	Jaka część ekspozycji jest dla osób niewidomych i niedowidzących:		
2.1.	Dostępna do samodzielnego zwiedzania (należy określić w %).		
2.2.	Dostępna do zwiedzania przy pomocy innych osób (należy określić w %).		
2.3.	Zupełnie niedostępna (należy określić w %).		
3.	Czy w nagłych przypadkach pracownicy obiektu są w stanie sprawnie ewakuować OzN z dysfunkcją wzroku?		
4.	Czy planowane są prace w nadchodzącym roku związane z poprawą dostępności dla osób niewidomych i niedowidzących? Jeśli tak, należy określić jakie?		
5.	Czy rejestrowane są i rozpatrywane zapytania, uwagi osób niewidomych i niedowidzących? Jeśli tak, to jakie wątki są poruszane i jakie działania na ich podstawie podjęto?		

Tabela 3. Kryteria oceny dostępności dla osób niesłyszących i niedosłyszących

Lp.	Kryterium/cecha	tak/nie, Nd.	opis pomocniczy dla audytorów (ważne elementy)
1.	Wymogi ogólne		

1.1	Sygnalizacja alarmowo-przyzywowa dostosowana do potrzeb OzN* poprzez sprzężenie z alarmami wizualnymi (sygnalizacja świetlna, wibracje).		
1.2	Pętla indukcyjna.		
1.3	Tabliczki informujące o funkcjach pomieszczeń w formie wizualnej.		
1.4	Źródło światła nie znajduje się za osobą obsługującą (nie powoduje olśnienia).		
1.5	Oświetlenie zapewniające możliwość czytania z ruchu ust.		
2.	Oznakowanie		
2.1	System oznakowania jest jednolity i konsekwentny w całym obiekcie.		
2.2	Oznakowanie graficzne w obiekcie: symbole, ikony, plany ułatwiające poruszanie się po ekspozycji i korzystanie z infrastruktury obiektu (kasa biletowa, szatnia, toaleta, barek itp.).		
3.	Winda		
3.1	Sygnalizacja windy – przy każdych drzwiach do windy jest sygnalizacja świetlna i dźwiękowa, informująca, która winda przyjechała.		
3.2	W kabinie windy powyżej tablicy przyzywowej lub nad drzwiami windy jest wyświetlacz pokazujący nr piętra, na którym znajduje się winda.		
3.3	Na wyświetlaczu w kabinie windy pojawia się informacja o zatrzymaniu windy na danym piętrze.		
4.	Recepcje, kasy i punkty obsługi klienta		
4.1	Możliwość komunikowania się w Polskim Języku Migowym (PJM – po wcześniejszym zgłoszeniu takiej potrzeby).		
4.2	Komunikowanie się poprzez pismo.		
4.3	Możliwe inne formy komunikowania się (np. odczytywanie z ust, fonogesty, korzystanie z tłumacza PJM online, napisy symultaniczne).		
5.	Ekspozycja, przestrzeń wystawowa		
5.1	Możliwość zwiedzania z przewodnikiem w PJM (po wcześniejszym zgłoszeniu takiej potrzeby).		
5.2	Filmy z lektorem PJM.		
5.3	Filmy z napisami.		

5.4 .	Napisy przy eksponatach, opis ekspozycji.		
5.5 .	Informacje dźwiękowe są dostępne na piśmie, w formie graficznej.		
5.6 .	Materiały do łatwego czytania (dostosowane do zasobów słownika PJM).		
5.7 .	Plany, mapy dostosowane do percepcji osób niesłyszących (grafika, nieskomplikowane opisy).		
5.8 .	Rysunki, zdjęcia, schematy ilustrujące treść ekspozycji.		
6. Informacja Turystyczna			
6.1 .	Strona internetowa z nagraniami w PJM i/lub napisami.		
6.2 .	Strona internetowa z informacją o ofercie i udogodnieniach dla osób niesłyszących i niedosłyszących.		
6.3 .	Spacery wirtualne z napisami.		
6.4 .	Materiały do łatwego czytania, (dostosowane do zasobów słownika PJM).		
6.5 .	Aplikacja na urządzenia mobilne z PJM i/lub napisami.		
6.6 .	Materiały drukowane: plany, mapy, foldery, przewodniki dostosowane do odbioru osób niesłyszących, z uwzględnieniem informacji na temat dostępności ekspozycji jak i samego obiektu (kasa biletowa, szatnia, toaleta, barek itp.).		
6.7 .	Możliwość łatwego pobierania materiałów informacyjnych (np. planu obiektu) w formatach do druku i na urządzenia mobilne.		
6.8 .	Punkt informacji w obiekcie.		
6.9 .	Bieżąca aktualizacja informacji na stronie internetowej, w aplikacjach mobilnych.		Należy sprawdzić daty aktualizacji oraz porównać dane na stronie www ze stanem rzeczywistym
7. Personel obsługujący odwiedzających			
7.1 .	Personel przeszkolony w zakresie obsługi osób niesłyszących i niedosłyszących (instytucja szkoląca).		

7.2 .	Możliwość skorzystania z usług asystenta, przewodnika turystycznego znającego PJM, inne formy komunikowania się z osobami niesłyszącymi.		
7.3 .	„Konsultant dostępności” – osoba do kontaktu w sprawie pytań związanych z dostępnością obiektu, możliwych do zadawania telefonicznie, poprzez e-mail, bezpośrednio w obiekcie.		
7.4 .	Możliwość wyboru optymalnej formy komunikowania się (np. poprzez pismo, odczytywanie z ruchu ust, fonogesty).		
7.5 .	Możliwość komunikowania się z wykorzystaniem tłumacza PJM online.		
8. Inne usługi, udogodnienia			
8.1 .	Spotkania, warsztaty, imprezy adresowane do osób niesłyszących i niedosłyszących.		
9. Bilety wstępu			
9.1 .	Bilety ulgowe.		
9.2 .	Bezpłatne wejścia.		
AUTOEWALUACJA			
1.	Osoba niesłysząca, może samodzielnie, bez pomocy:		
1.1 .	Porozumiewać się w obiekcie.		
1.2 .	Przyswajać informacje na temat ekspozycji.		
1.3 .	Używać urządzeń udostępnionych w obiekcie.		
2.	Jaka część ekspozycji jest dla osób niesłyszących i niedosłyszących:		
2.1 .	Dostępna do samodzielnego zwiedzania (należy określić w %).		
2.2 .	Dostępna do zwiedzania przy pomocy innych osób (należy określić w %).		
2.3 .	Zupełnie niedostępna (należy określić w %).		
3.	Czy w nagłych przypadkach pracownicy obiektu są w stanie sprawnie ewakuować OzN z dysfunkcją słuchu?		
4.	Czy planowane są prace w nadchodzącym roku związane z poprawą dostępności dla osób niesłyszących i niedosłyszących? Jeśli tak, należy określić jakie?		

5.	Czy rejestrowane są i rozpatrywane zapytania, uwagi osób niesłyszących i niedosłyszących? Jeśli tak, to jakie wątki są poruszane i jakie działania na ich podstawie podjęto?		
----	--	--	--

Załącznik 2. Lista kontrolna dostępności przestrzeni zewnętrznej dla OzN na przykładzie atrakcji turystycznych o charakterze przyrodniczym

The checklist proposal below has been prepared for designated outdoor space, e.g. educational zones, outdoor art exhibitions, parks, sensory gardens, tourist trails. Its aim is to organize the criteria so that it is possible to make an initial assessment of whether a given place is friendly for people with disabilities. The starting point was the accessibility of the tourist and outdoor recreation space. On the basis of this checklist, field research will be conducted in chosen National Parks in Poland, where the checklist will be tested before further publication and application. The author will be grateful for the critical comments.

Each question is accompanied by an indication of the type of disability for which the point was introduced.

M – mobility impairment

V – visual impairment

H – hearing impairment

C – cognitive impairment

These markings have been introduced to indicate for whom a feature or facility may be particularly important (a filled cell). The general idea, however, is to treat the guidelines in a universal way.

I am looking forward for your comments and assessment, whether the given criterion is very important/essential or just a good practice. The two last columns are prepared just for this purpose. I will be grateful when you put Y (for Yes) or N (for No) next to each criterion. Thank you in advance!

Abbreviations:

PwD – People with Disabilities

PSL – Polish Sign Language

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
1.	Before the visit – planning the visit										
1.1.	Does the Place have a website?										
1.2.	Is the website compliant with WCAG 2.0 at least at AA level?										
1.3.	Does the website contain information on accessibility for people with disabilities?										
1.4.	Does the website contain information on how to get there?										
1.5.	Does the website contain parking information?										
1.6.	Is there an easy-to-find phone number under which you can get information about the Place?										
1.7.	Is there an easy-to-find e-mail address on which you can get information about the Place?										
1.8.	Is there any other way to get information about the place and its availability, e.g. via LiveChat, WhatsApp?										
1.9.	Does the Place have profiles in social media?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
1.10.	Does the Place have an offer addressed to people with disabilities?										
1.11.	Does the Place cooperate with travel agencies?										
1.12.	Does the place include people with disabilities in its marketing?										
1.13.	Is it possible to make an appointment in advance?										
1.14.	Is there a person appointed for this place who acts as an "availability consultant", i.e. takes care of the availability of the facility and can be contacted if necessary?										
1.15.	Is it possible to get assistance on site?										
1.16.	Does the website include recordings in PSL and/or subtitles?										
1.17.	Are there any printed materials: plans, maps, folders, guides with information about facilities and offers for people with disabilities?										
1.18.	Is the place available for free for everybody?										
1.19.	Is the place available for free for PwD?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
1.20.	If the entry is not free, is there a discount for PwD?										
1.21.	If the entry is not free, is there a discount for assistants/companions of PwD?										
2.	Before the visit – getting to the Place										
2.1.	Is it possible to get there by a private car?										
2.2.	Is it possible to get there by public transport?										
2.3.	Is it possible to get there on foot?										
2.4.	Is the pavement leading to the entrance even and wide?										
2.5.	Is the road to the Place clearly marked, i.e. with plates, signs?										
3.	Parking space										
3.1.	Is there at least 1 parking space labelled as meant for PwD, near the facility entrance?										
3.2.	Is width of the parking space at least 3.6 m and length at least 5 m?										
3.3.	In case of being near a road - does the length of parking space has at least 6 m and width of at least 3.6 m (with possibility to restrict it to 2.3 m in case of ensuring the										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
	possibility to use the adjacent pavement or traffic route)?										
3.4.	Is parking surface easy to walk, drive - without bumps?										
3.5.	Is the parking space meant for PwD labelled by a road surface marking (on the surface) and vertical sign, visible when entering the parking lot?										
3.6.	Is the access from parking lot to the facility non-problematic (i.e. lowered pavement edges, no curbs)?										
3.7.	Is the accessible way from the parking space to the entrance easy to find and properly labelled?										
4.	The entrance										
4.1.	Are the entrance doors recognizable by touch due to different kind of surface?										
4.2.	Is the path from entrance door to counter / booth recognizable by touch? Are the markings (i.e. guiding stripes) continuant and easy to follow?										
4.3.	Is there an information board with information about the Place?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
4.4.	If there is an information board, is it easily legible (large text size, distinct contrast, illumination).										
4.5.	If there is an information board, is the information in easy read?										
4.6.	If there is an information board, is the text also in Braille?										
4.7.	Does the gate have minimum 0.9 meter of width?										
4.8.	Is the main entrance on the surface level?										
4.9.	If the main entrance is not on the surface level, is it without stairs or steps?										
4.10.	If there are stairs or steps, is there an adjacent ramp?										
4.11.	If there are stairs or steps, and no ramp, is there any other PwD-friendly entrance?										
4.12.	Is the gate opened automatically?										
4.13.	If there is a revolving or pendulous entrance gate - is there and adjacent swing or window door tailored to PwD needs?										
5.	The mobility and orientation on site										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
5.1.	Are there no thresholds, steps?										
5.2.	If there are thresholds, is the height of them max. 2 cm?										
5.3.	If there are steps or stairs, is there a platform, a lift or a ramp?										
5.4.	Is the maximum slope of the ramp 6%?										
5.5.	Is the surface on the ramp non-slippery?										
5.6.	Is there a minimum usable width 1.2 m in all paths?										
5.7.	Is there a maneuver space in front and behind the ramp at least 1.5×1.5 m?										
5.8.	After 6 m of the ramp with slope 3–6%, is there a platform of surface min. 1.2×1.5 m, with the slope lower than 3%?										
5.9.	Are there handrails installed on both sides of the ramps or on walls adjacent to the movement space, on the height of 0.75 and 0.9 m?										
5.10.	If the handrails are not installed on both sides, is there at least one handrail adjacent to the ramp?										
5.11.	Is the layout of the paths clear and easy to understand?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
5.12.	Are all paths free of dead ends?										
5.13.	Is the path of movement free from any obstacles (elements of architecture, decorations)?										
5.14.	Do the passages (eg. between the areas) have minimum 0.9 m of width?										
5.15.	Is the width of paths enough to get past each other, at least 1.8 m?										
5.16.	In case of more narrow spots: are there at least 0.9 m of width with sufficiently placed spots allowing to get past each other with at least 1.8×1.8 m?										
5.17.	If the path is longer than 10 metres: is the slope less than 3%?										
5.18.	If there is a steep pathway, is the slope less than 6% on the length of maximum 10 m?										
5.19.	Is the path surface easy to walk and drive (well-tended asphalt, stone surface with equal height and quality everywhere, concrete pavement)?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
5.20.	Obstacles / dangerous spots: if bottom potholes are transversal to the traffic direction (there are i.e. draining channels), do they have maximum 5 cm of width?										
5.21.	If the path is made of bars or logs, is the pace between them no more than 3 cm?										
5.22.	In case of guardrails, is the manoeuvre space between them at least 1.5×1.5 m?										
5.23.	In case of posts and stakes, is the width between them at least 0.9 m?										
5.24.	Is the width of space to move/drive near obstacles at least 0.9 m?										
5.25.	In case of an elevator, does the platform have at least 1.1 m of width and 1.4 m of length, handrails at 0.9 m and call system at the height from 0.8 m to 1.2 m no less than 0.5 m from the corner of the cabin, with additional markings for vision-impaired people and voice announcement system?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
5.26.	Does the elevator have manoeuvre space in front of the elevator both to get in and get out of it for at least 1.5 × 1.5 m?										
5.27.	Is the surface varied in order to ease the spatial orientation?										
5.28.	Are there guiding strips and attention fields on the surface of the road?										
5.29.	Are risk areas indicated with different ground colour and/or texture?										
5.30.	Are the dangerous spots marked in a understandable way for the visually impaired?										
5.31.	Are the ponds, rivers and streams protected from falling into them?										
5.32.	Are functional changes (i.e. seating areas) indicated with different ground colour and/or texture?										
5.33.	If there is a revolving or pendulous gate within the Place - is there and adjacent swing or window door tailored to PwD needs?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
5.34.	If there is a trail, is it distinguished with tactile map at the start and clear signage along this trail?										
5.35.	Do the environmental contrasts (colours, textures) allow for better orientation and information absorption for vision-impaired persons (i.e. fences strongly contrast with the paths; gates strongly contrast with the plants, etc.)?										
5.36.	Are the boundaries of the road discernible by touch (rocks, wooden bars, pavement edges on the edge of the grass lawn)?										
5.37.	Are there wooden/metal/line railings alongside paths?										
5.38.	Is the visual information system consistent and unified in the whole facility?										
5.39.	Is there a tactile difference between the floor surface and beginning of stairs or end of stairs?										
5.40.	Are there tactile information at the beginning and at the end of the handrail?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
5.41.	Are the handrails placed continuously at the beginning and at the end of stairs on the stretch of at least 30 cm horizontally?										
5.42.	Is there at least a handrail on one side of the stairs?										
5.43.	Is there a map of the Place?										
5.44.	If there is a map of the Place, is it tactile, convex?										
5.45.	Are all surfaces designed with water drainage in mind?										
5.46.	Do all drains have cover?										
5.47.	Are slots in drain covers narrow enough so as a cane or a tyre does not get stuck?										
5.48.	Is the information on spatial orientation and consisting of words written in Braille alphabet and/or available in audio form?										
5.49.	Are information consisting of numbers and letters (up to 4 characters), pictograms and symbols discernible by touch (convex surface, convex letters)?										
5.50.	Is it possible to easily differentiate publicly accessible places from the private or restricted areas?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
5.51.	Can plants with different aromas be used to guide the visitors, i.e. when there is a strongly fragrant rosarium or herbal garden?										
5.52.	Are the crossroads and corners of quarters/flowerbeds rounded?										
5.53.	Are the crossroads distinguished or accentuated by i.e. pebbles, guiding blocks?										
5.54.	Do the paths have curbs 4–5 cm high?										
5.55.	On lawns, is the ground level and is the grass cut short?										
5.56.	Are there at least one or few characteristic places designed to catch an eye and ease the spatial orientation (high density of plants, group of plants, water source)?										
5.57.	Are some benches located adjacent to a landmark (a large tree, a bend in a pathway, a sound source)?										
6.	Exhibition and educational space										
6.1.	Is there special space prepared for exhibiting items or for education?										
6.2.	Are the objects/exhibitions visible while sitting?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
6.3.	Are all of the information readable while sitting?										
6.4.	Is there width to move between the on-site equipment at least 0.9 m?										
6.5.	Is there a manoeuvre space in front and behind any object/exhibition at least 1.5 × 1.5 m?										
6.6.	Is it possible to tour the facility with a guide?										
6.7.	Are there audio-guides?										
6.8.	Is it possible to listen to the recordings in the information spots?										
6.9.	If there are descriptions, are they also in Braille?										
6.10.	Are there protuberant graphics or convex letters?										
6.11.	Are there touchable galleries?										
6.12.	Is it possible to touch the specific showpieces?										
6.13.	Is it possible to learn reproductions, replicas of interesting showpieces by touch?										
6.14.	Are there other multi-sensory sensations (i.e. smell, sounds)?										
6.15.	Are there models or miniatures?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
6.16.	Is there guide person using PSL?										
6.17.	Do the showpiece have written descriptions next to them?										
6.18.	Are there audioguides?										
6.19.	If there are the audioguides, are they available in written or graphic form?										
6.20.	Is the written information in easy read?										
6.21.	Is there a guide in easy read?										
6.22.	Is there a guide in Braille?										
6.23.	Are there guides / information materials available for vision-impaired (non-sarif font, size min. 14ppt, background contrasted relative to print)?										
6.24.	Are there guides in magnified versions (print, graphics)?										
6.25.	Are there pictures, photos next to the descriptions illustrating the subject of the showcase?										
6.26.	Are there virtual-sightseeings with subtitles?										
6.27.	Is there a mobile app with PSL and/or subtitles?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
6.28.	Is there a mobile app with audiodescription feature available?										
6.29.	Are the printed materials (plans/folders/maps/guides) in easy read?										
6.30.	Is the special exhibition/education space of the appropriate size to its function – i.e. not too big?										
7.	Greenery and plants										
7.1.	Are there plants?										
7.2.	Are all plants safe for visitors (no thorns, sharp edges or poisonous elements)?										
7.3.	If some plants have thorns, sharp edges or poisonous elements, is there any information about it?										
7.4.	Do the flowers, fruit and leaves provide sharp visual contrast?										
7.5.	Can the visitors touch the plants?										
7.6.	Are the plants of various species?										
7.7.	Do some plants have distinctive textures and shapes of leaves?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
7.8.	Can the visitors taste the plants?										
7.9.	If the visitors can taste the plants, is there any information about this?										
7.10.	If the visitors can taste plants, do fruit trees and shrubs have large, easy to find and pick fruit?										
7.11.	Are interesting plants placed on beds 50–90 cm above ground level?										
7.12.	Are there no plantings and tree limbs that overhang pathways?										
7.13.	Do plants that drop large seed pods not overhang pathways?										
7.14.	Is garden attractive the entire year?										
8.	Furniture and equipment										
8.1.	Do the devices and small architectural objects have soft endings, do they have no sticking out elements?										
8.2.	Are there multisensory toys and appliances, i.e. swings, sound chairs, scent benches etc.?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
8.3.	Are there special toys and appliances for the visually impaired, i.e. with convex graphics?										
8.4.	If there are toys or appliances, do they have an instruction or manual?										
8.5.	Are the manuals/instructions adjusted to the needs of vision-impaired people (Braille alphabet or relief writing)?										
8.6.	Are the manuals/instructions easy to read (large text, easy words)?										
8.7.	Are there any fountains and waterfalls?										
8.8.	Are the benches stable?										
8.9.	Do the benches have a seat height between 45 cm and 50 cm from the ground?										
8.10.	Do the benches have sitting places of 40–50 cm of depth?										
8.11.	Do the benches have arm and back rests?										
8.12.	Are the benches of contrasting colours to the background?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
8.13.	Are the garbage bins of contrasting colours to the background?										
8.14.	Are the tables clear of obstacles that might impair the eye-to-eye communication (i.e. lamps, vases)?										
8.15.	Is the illumination in picnic and catering areas bright but not blinding?										
8.16.	Do picnic tables have extended table surfaces so that a wheelchair user can eat there?										
8.17.	Are tables in catering areas and booths around 0.8 m of height?										
8.18.	In areas with fix-mounted chairs is there enough space provided for wheelchairs?										
8.19.	If there is a playground, are there also wheel-chair friendly play components or toys?										
8.20.	If there is option to do gardening, are the gardening tools safe (lightweight, telescope-extended stems, additional handles, mounted										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
	directly to the hand)?										
9.	Service, counters and booths										
9.1.	Are there staff on site?										
9.2.	If there is staff on site, is it possible to get assistance on site?										
9.3.	Is the staff trained to serve people with disabilities?										
9.4.	Does the staff receive external training in the service of people with disabilities?										
9.5.	Can the staff basics of PSL?										
9.6.	Is it possible to communicate with staff by writing?										
9.7.	Is it possible to communicate with staff using online PSL translator?										
9.8.	Is it possible to communicate in the counters and booths using sign language?										
9.9.	Is it possible to communicate in the counters and booths by writing?										
9.10.	Is there a hanger for white cane by the counter?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
9.11.	Is there enough space before the counter, at least 1.5 × 1.5 m?										
9.12.	Is the counter's height around 0.8 m?										
9.13.	Is there a depth of free space before the counter of at least 0.5 m?										
9.14.	Is it possible to communicate with service personnel while sitting?										
10.	Sanitary and hygienic facilities										
10.1.	Is there a toilet in the Place?										
10.2.	Is there at least 1 toilet labelled as adjusted to needs of PwD?										
10.3.	Is the door opened outwards?										
10.4.	Is the minimum manoeuvre space of at least 1.5 × 1.5 m?										
10.5.	Are there no thresholds in such compartments and on the road to them?										
10.6.	Is the equipment adequately adjusted, at least one toilet bowl and sink?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
10.7.	Are there handles, that ease the use of hygiene and sanitary equipment?										
10.8.	Is a mirror above the sink enabling visibility from standing and sitting perspective?										
10.9.	Are the graphics symbolising the bathrooms convex?										
10.10.	Is the bathroom's equipment in contrasting colours (i.e. to the walls)?										
11.	Self-service machines, vending machines, information kiosks										
11.1.	Is the localization of self-service machines, vending machines and information kiosks marked by specific colours or recognizable by touch due to the guiding strips, attention fields, changes of the surface's texture?										
11.2.	Does the illumination allow for easy reading of letters and signs, is it possible to enlarge the signs or enable the audio function?										
11.3.	Is there a manoeuvre space in front of the vending machine/kiosk at least 1.5×1.5 m?										

No.	Description	Cross the answer			Remarks	Types of disability				For experts	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
11.4.	Is there a free access to the machine/kiosk without thresholds, steps and irregularities?										
11.5.	Is it possible to use the machine/kiosk while sitting?										
11.6.	Is it possible to use the machine/kiosk from wheelchair - is the screen on the height of 1–1.4 m, with 15–30 degrees tilt?										
11.7.	In case of interactable elements, are they on 0.7–1.2 m of height?										
11.8.	Do the illuminations allow for comfortable reading of letters and signs?										
11.9.	In case of the self-service food facilities, is it possible to get an assistance from the facility's staff?										
12.	Other services and facilities										
12.1.	Are sound alarms connected with the visual alarms (i.e. light signals)?										
12.2.	Are there rest areas planned?										
12.3.	Is there any shelter the visitors can use in case of rain or excessive sunshine?										

No.	Description	<i>Cross the answer</i>			Remarks	Types of disability				<i>For experts</i>	
		Yes	No	N/A		M	V	H	C	Is the criterion essential (Y/N)?	Remarks
12.4.	If there are no big trees providing shades, are there pergolas or vine-covered trellises?										
12.5.	If the garden is next to high-traffic street, is there a vine-covered wall, hedge, water screen or wind bells?										
12.6.	Are there spots to rest with assistance dog?										
12.7.	Is it possible to rent a wheelchair on the spot?										
12.8.	Is it possible to rent a chair on the spot?										
12.9.	Is the Place illuminated in late / evening hours?										
12.10.	Are there special events for PwD?										
12.11.	Is there a person/function to whom comments/complaints/suggestions about accessibility can be made after the visit?										

Based on

2015 Facility Accessibility Design Manual (2015). Available from: http://guelph.ca/wp-content/uploads/Guelph_FADM_2015-06-30-FINAL.pdf [Accessed 15 March 2020].

- Baker J. (2015) 2015 Facility Accessibility Design Standards. Available from:
http://www.mississauga.ca/file/COM/City_Of_Mississauga_Facility_Accessibility_Design_Standards.pdf [Accessed 14 March 2020].
- Budnick C., Seward U. and Sweet P. (2016) Access Design Standards. Advisory Committee on Accessibility. Available from:
https://www.calgary.ca/PDA/pd/Documents/development/access_design_standards.pdf?noredirect=1 [Accessed 14 March 2020].
- Central Public Works Department (1998) Guidelines and space standards for Barrier Free Built Environment for Disabled and Elderly Persons, India. Available from:
<https://www.india.gov.in/guidelines-and-space-standards-barrier-free-built-environment-disabled-and-elderly-persons> [Accessed 14 March 2020].
- City of Edmonton. Access Design Guide. Version 2 (2018). Available from: <https://www.edmonton.ca/documents/PDF/AFE-AccessDesignGuide.pdf> [Accessed 14 March 2020].
- City of Toronto Accessibility Design Guidelines (2004). Available from: https://www.toronto.ca/wp-content/uploads/2017/08/8fcf-accessibility_design_guidelines.pdf [Accessed 14 March 2020].
- Dąbski M. and Dudkiewicz M. (2010), 'Przystosowanie ogrodu dla niewidomego użytkownika na przykładzie ogrodów sensorycznych w Bolestraszyca, Bucharzewie i Powsinie', Teka Kom. Archit. Urban. Studiów Krajobrazowych, Vol. 6, pp. 7–17.
- Facility Accesibility Design Standards (2019). Available from:
<https://www.cityofkingston.ca/documents/10180/14513/Accessible+Facility+Design+Standards.pdf/6caff101-b559-40a2-a645-09fca90d11f0?t=1564765174000> [Accessed 15 March 2020].
- Guidelines for Barrier-Free Design of Ontario Government Facilities (2014). Available from:
https://www.sphassociates.ca/uploads/1423951458_2014%20Guidelines%20for%20Barrier-Free%20Design%20of%20Government%20Facilities.pdf [Accessed 14 March 2020].
- Jakubowski, M., Szczepańska, M. and Ogonowska-Chrobowska, H. (2018), Ogrody i ścieżki zmysłów w procesie rekreacji i edukacji przyrodniczo leśnej osób niewidzących i niedowidzących.
- Latkowska, M.J. (2009), 'Ogród bez barier – jak urządzić ogród dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową i sensoryczną', In: Gawryszewska, B.J. and Rothimel, B. (Ed.) Ogród Za Oknem. W Poszukiwaniu Formy, Wydawnictwo Sztuka ogrodu Sztuka krajobrazu, pp. 96–108.
- Latkowska, M.J. and Miernik, M. (2012), 'Therapeutic gardens - places of passive and active “green therapy”', Architektura. Czasopismo Techniczne, Vol. 8A No. 109, pp. 245–250.
- Queen's University Facilities Accessibility Design Standards (QFADS) (2019), Available from:
<https://www.queensu.ca/pps/sites/webpublish.queensu.ca/ppswwww/files/files/QFADS%20Final%2004-09-2019.pdf> [Accessed 14 March 2020].

- Ratelle, A., Lemay, L., Kreis, S., Zabihaylo, C. and Lanctôt, S. (2010). 'Designing indoor and outdoor environments to enhance orientation and mobility for people who are visually impaired', The 12th International Conference on Mobility and Transport for Elderly and Disabled Persons (TRANSED), Hong Kong, 2-4 June.
- Sawyer A. (2015) Easy Access to Historic Buildings. Available from: <https://historicengland.org.uk/images-books/publications/easy-access-to-historic-buildings/heag010-easy-access-to-historic-buildings/> [Accessed 16 March 2020].
- Short R. (2005), Town of Whitby. Accessibility Standards. Available from: https://www.whitby.ca/en/resources/pw-guideline_accessibilitystandards.pdf [Accessed 14 March 2020].
- Steblin P. (2007) 2007 Facility Accessibility Design Standards. Available from: https://www.london.ca/city-hall/accessibility/Documents/FADS_2007_final.pdf [Accessed 14 March 2020].
- Trojanowska, M. (2014), 'Sensory gardens inclusively designed for visually impaired users', PhD Interdisciplinary Journal, Vol. 1, pp. 309–317.
- Wysocki, M. (2010), Projektowanie Otoczenia Dla Osób Niewidomych. Pozawzrokowa Percepcja Przestrzeni., Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej.
- Zajadacz, A., Śledzińska, J., Włodarczyk, B., Stasiak, A. and Wysocki, M. (2015), 'Dostępność szlaków turystycznych dla osób niepełnosprawnych', In: Stasiak A., Śledzińska J., Włodarczyk B. (Ed.) Szlaki Turystyczne Od Pomysłu Do Realizacji, Wyd. PTTK 'Kraj', pp. 413–449.

Załącznik 3. Eksperci konsultujący listę kontrolną dostępności przestrzeni zewnętrznej dla OzN na przykładzie atrakcji turystycznych o charakterze przyrodniczym oraz skierowane do nich pytania uzupełniające.

Eksperci:

Ivor Ambrose, European Network for Accessible Tourism, przewodniczący
prof. Simon Darcy, UTS Business School, University of Technology Sydney
dr Hazreena Hussein, Faculty of Built Environment, Department of Architecture,
University of Malaya

dr hab. Krzysztof Kaganek, prof. AWF, Wydział Turystyki i Rekreacji Akademii
Wychowania Fizycznego w Krakowie, kierownik Zakładu Coachingu i Innowacyjności

dr Aurora Madariaga Ortuzar, Instituto de Estudios de Ocio, Facultad Ciencias Sociales
y Humanas, Universidad de Deusto, kierowniczka Katedry Rekreacji i niepełnosprawności
(Cátedra Ocio y Discapacidad)

dr Elina (Eleni) Michopoulou, Centre for Contemporary Hospitality and Tourism,
University of Derby

Marian Palánquex Valles, Departamento Accesibilidad al Medio Físico, Fundación
ONCE

Małgorzata Radziszewska, Stowarzyszenie Kobiet Niepełnosprawnych One

Anna Rutz, Biuro Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami, Uniwersytet im. Adama
Mickiewicza w Poznaniu, pełnomocniczka Rektora ds. osób z niepełnosprawnościami

prof. SGTiH dr hab. Teresa Skalska, Dziekan Wydziału Turystyki i Rekreacji SGTiH
Vistula, prezes Stowarzyszenia na Rzecz Badania, Rozwoju i Promocji Turystyki

Małgorzata Tokarska, Accessible Poland Tours – Biuro Podróży Dla Osób
Niepełnosprawnych

dr Natalya Vukovic, Faculty of World Economy and International Affairs, Faculty
of World Economy and International Affairs

Pytania:

1. What is better from your point of view: to create separate lists for each type
of disability or to create one list for everybody?

2. The checklist has been created for a specific purpose. Can you think of any
suggestion that would help me make it more universal and useful in other studies?

3. Is there any aspect that should be taken into account and you can see I do not have it
included?

Załącznik 4. Formularz inwentaryzacji ogrodu sensorycznego

Data, miejscowość: _____

Inwentaryzacja ogrodów sensorycznych

Tab. 1. Elementy w ogrodzie sensorycznym ułatwiające orientację w przestrzeni

czytelny układ ścieżek	tak	nie	Opis
wypukłe plany ciągów komunikacyjnych			
oznaczenia fakturowe na ścieżkach			
różna faktura nawierzchni ścieżek			
punkty orientacyjne opisane w alfabecie Braille'a			
informacje dźwiękowe			
makiety przestrzenne			
zapachy			
aplikacje w mobilnych urządzeniach			
wskazówki innych osób			
inne, proszę wskazać jakie?			

Tab. 2. Infrastruktura sprzyjająca poruszaniu się osób niewidomych i słabowidzących w wybranych ogrodach sensualnych

Infrastruktura	
Plan terenu	
Ławy, stoły	
Krawężniki (jako prowadnica)	
Balustrady	
Wzniesione rabaty kwiatowe	
Podjazdy	

Rodzaj nawierzchni	
Inne	

Tab. 3. Techniki przekazu sprzyjające edukacji osób niewidomych i słabowidzących w wybranych ogrodach sensualnych

Techniki przekazu	
Tabliczki w piśmie Braille'a / w powiększonej czcionce płaskiej	
Przewodnik w piśmie Braille'a / w powiększonej czcionce płaskiej	
Informacyjne tablice dotykowo- dźwiękowe	
Interaktywna strona internetowa/ Przewodnik głosowy/ Audiodeskrypcja	
Grafika dotykowa/ Plany dotykowe	
Ścieżka zmysłów/ Zabawki interaktywne	
Inne np. pomoce dydaktyczne	

Załącznik 5. Kwestionariusz wywiadu wykorzystany w badaniach w ogrodach sensorycznych

Ogrody sensoryczne w Polsce – ankieta adresowana do osób niewidomych i słabowidzących

Badania dotyczące postrzegania ogrodów sensorycznych są prowadzone w środowisku osób niewidomych oraz niedowidzących w Polsce przez pracowników Katedry Turystyki i Rekreacji³¹ Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ankieta jest anonimowa. Wszelkie zgromadzone informacje zostaną opracowane statystycznie i wykorzystane wyłącznie w celach naukowych.

Oceny w skali 4 stopniowej oznaczają czynnik: 1 – najmniej istotny, 4 – najbardziej istotny, 0 – nie mam zdania.

A/ INDYWIDUALNA PERCEPCJA

1. Proszę określić w jakim stopniu wykorzystuje Pan/ Pani poszczególne zmysły percepcji w pozyskiwaniu informacji podczas poruszania się i orientacji w przestrzeni? Proszę wybrać jeden najważniejszy dla Pana/Pani zmysł, a następnie określić stopień jego wykorzystania.

resztki wzroku, poczucie światła	1	2	3	4	0
pamięć wzrokowa z czasów przed utratą wzroku	1	2	3	4	0
Słuch	1	2	3	4	0
dotyk (laską, dłonią, stopą)	1	2	3	4	0
Węch	1	2	3	4	0
zmysł równowagi (wrażenia kinestetyczne)	1	2	3	4	0
zmysł przeszkód	1	2	3	4	0
a może jeszcze coś innego (wymień i podaj swoją ocenę)	1	2	3	4	0

2. Który z wyżej wymienionych zmysłów uważa Pan/Pani za najważniejszy?

3. Jak ocenia Pan/Pani umiejętności samodzielnego poruszania się na co dzień, **w miejscu zamieszkania, z znanym otoczeniu**- uważa się Pan/Pani za osobę:

- a) zupełnie niesamodzielną
- b) raczej niesamodzielną
- c) raczej samodzielną
- d) w pełni samodzielną
- e) nie wiem, trudno powiedzieć

4. Jak ocenia Pan/Pani umiejętności samodzielnego poruszania się **w nowym, nieznanym miejscu** uważa się Pan/Pani za osobę:

- a) zupełnie niesamodzielną
- b) raczej niesamodzielną
- c) raczej samodzielną
- d) w pełni samodzielną
- e) nie wiem, trudno powiedzieć

³¹ Osoby do kontaktu: Alina Zajadacz, e-mail: alina@amu.edu.pl, Anna Lubarska, e-mail: anna.lubarska@amu.edu.pl.

B/ OPINIE NA TEMAT OGRODU SENSORYCZNEGO

(NAZWA).....

5. Jak ocenia Pan/Pani umiejętności samodzielnego poruszania się w ogrodzie sensorycznym, uważa się Pan/Pani za osobę:

- a) zupełnie niesamodzielną
- b) raczej niesamodzielną
- c) raczej samodzielną
- d) w pełni samodzielną
- e) nie wiem, trudno powiedzieć

6. Proszę określić w jakim stopniu wykorzystuje Pan/ Pani poszczególne zmysły percepcji w pozyskiwaniu informacji podczas poruszania się i orientacji w przestrzeni ogrodu sensorycznego? Proszę wybrać jeden najważniejszy dla Pana/Pani zmysł, a następnie określić stopień jego wykorzystania.

resztki wzroku, poczucie światła	1	2	3	4	0
pamięć wzrokowa z czasów przed utratą wzroku	1	2	3	4	0
Słuch	1	2	3	4	0
dotyk (laską, dłonią, stopą)	1	2	3	4	0
Węch	1	2	3	4	0
zmysł równowagi (wrażenia kinestetyczne)	1	2	3	4	0
zmysł przeszkód	1	2	3	4	0
a może jeszcze coś innego (wymień i podaj swoją ocenę)	1	2	3	4	0

7. Jakie elementy w ogrodzie sensorycznym ułatwiają orientację w przestrzeni?

czytelny układ ścieżek	1	2	3	4	0
wypukłe plany ciągów komunikacyjnych	1	2	3	4	0
oznaczenia fakturowe na ścieżkach	1	2	3	4	0
różna faktura nawierzchni ścieżek	1	2	3	4	0
punkty orientacyjne opisane w alfabecie Braille'a	1	2	3	4	0
informacje dźwiękowe	1	2	3	4	0
makiety przestrzenne	1	2	3	4	0
Zapachy	1	2	3	4	0
aplikacje w mobilnych urządzeniach	1	2	3	4	0
wskazówki innych osób	1	2	3	4	0
inne, proszę wskazać jakie?	1	2	3	4	0

8. Jakie elementy wyposażenia ogrodu sensorycznego mają główne znaczenie w zapewnieniu bezpieczeństwa jego zwiedzania?

9. Które miejsca w ogrodzie sensorycznym są najciekawsze? Dlaczego?

10. Które z doświadczeń w ogrodzie sensorycznym mają dla Pana/Pani największe znaczenie? Poznane poprzez:

dotyk	1	2	3	4	0
zapach	1	2	3	4	0
dźwięki, odgłosy	1	2	3	4	0
nie potrafię tego określić	1	2	3	4	0
inne, np. ruchy własnego ciała	1	2	3	4	0

11. Jakie elementy w ogrodzie sensorycznym ułatwiają dostęp do informacji na temat jego walorów (roślin, ptaków, zwierząt), historii, ciekawostek?

C/ OPINIE NA TEMAT INNYCH OGRODÓW SENSORYCZNYCH

12. Jakie ogrody sensoryczne odwiedził(a) Pan(i) do tej pory? Proszę podać ich nazwy

13. Który/ które z tych ogrodów sensorycznych są warte polecenia osobom niewidomym? Dlaczego?

D/ OPINIE NA TEMAT PARKÓW I OGRODÓW (NP. MIEJSKICH)

14. W jakie udogodnienia powinny być wyposażone wszystkie parki i ogrody (np. miejskie), aby w większym stopniu spełniać oczekiwania osób niewidomych? Proszę podać 3 najważniejsze propozycje.

15. Czy napotyka Pan/Pani na problemy w korzystaniu z parków i ogrodów miejskich?

Tak Nie

Jeśli tak, to na czym one polegają?

E/ METRYCZKA

1. Wiek	2. Płeć	3. Wykształcenie	4.
Miejsce zamieszkania			

5. Proszę określić swój zakres widzenia

a) jestem osobą niewidomą

b) posiadam jedynie poczucie światła

c) posiadam resztki widzenia, które wykorzystuję jedynie przy sprzyjających warunkach (np. dobre oświetlenie, kontrast barw, pora dnia)

d) stale wykorzystuję resztki wzroku

6. Od kiedy jest Pan(i) osoba niewidomą/niedowidzącą?

a) od urodzenia

b) utraciłem(am) wzrok w wyniku wypadku Proszę podać, w którym roku życia

c) traciłem(am) wzrok stopniowo, w wyniku choroby...proszę podać okres w latach życia

c) straciłem(am) wzrok po zakończeniu pracy zawodowej (po 65. roku życia)

7. Czy zna Pan(i) alfabet Braille'a?

a) biegle b) średnio c) słabo d) nie znam

8. Z jakich źródeł informacji ułatwiających orientację w przestrzeni korzysta Pan(i) na co dzień?

**KATALOG KRYTERIÓW OCENY DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI TURYSTYCZNEJ DLA OSÓB
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI**

Skróty zastosowane w katalogu:

N/D – nie dotyczy (np. jeśli pytanie dotyczy windy, a w budynku jej nie ma)

OzN – osoba z niepełnosprawnością

PJM – polski język migowy

– to kryterium jest szczególnie istotne dla osób z daną niepełnosprawnością

– to kryterium może być istotne dla osób z daną niepełnosprawnością, jednak nie musi

Typy niepełnosprawności:

R – ruchowa

W – wzroku

S – słuchu

I – intelektualna

1. Dostępność informacyjna

	Opis kryterium	Zaznacz odpowiedź			Uwagi	Typy niepełności			
		Tak	Nie	N/D		R	W	S	I
	Przed wizytą – planowanie wizyty								
1.1.	Czy Obiekt posiada stronę internetową?								
1.2.	Czy strona jest zgodna z wytycznymi WCAG 2.0 przynajmniej na poziomie AA ³² ?								
1.3.	Czy strona zawiera informacje o dostępności dla osób z niepełnosprawnościami?								
1.4.	Czy strona zawiera informacje, jakimi środkami transportu można dostać się do Obiektu?								
1.5.	Czy strona zawiera informacje na temat parkingu?								
1.6.	Czy na stronie znajduje się łatwo dostępny numer telefonu, pod którym można znaleźć informacje dotyczące Obiektu?								
1.7.	Czy na stronie znajduje się łatwo dostępny adres e-mail, pod który można napisać, aby uzyskać informacje związane z Obiektem?								
1.8.	Czy istnieją inne sposoby, aby skontaktować się z Obiektem pisemnie, takie jak np. LiveChat, WhatsApp?								
1.9.	Czy Obiekt posiada profil na Facebooku?								
1.10.	Czy Obiekt posiada profil na Instagramie?								
1.11.	Czy Obiekt posiada profil na Twitterze?								
1.12.	Czy strona zawiera nagrania w PJM albo z napisami?								
1.13.	Czy dostępne są drukowane materiały: plany, mapy, foldery, przewodniki z informacjami o placówce i jej ofercie dla osób z niepełnosprawnościami?								
1.14.	Czy Obiekt został uwzględniony na ogólnodostępnych mapach w internecie, np. Google Maps?								
1.15.	Czy Obiekt jest oznaczony na mapach, np. dostępnych w informacji turystycznej?								
	Informacja w budynku								
1.16.	Czy droga dojazdowa do Obiektu jest wyraźnie i zrozumiale oznaczona, np. tabliczkami, znakami?								

³² Kryteria dostępne są na stronie <https://www.w3.org/Translations/WCAG21-pl/> – do oceny można użyć tzw. walidatora, np. <https://wave.webaim.org/>.

	Opis kryterium	Zaznacz odpowiedź			Uwagi	Typy niepełnosprawności			
		Tak	Nie	N/D		R	W	S	I
1.17.	Czy w Obiekcie jest tablica informacyjna z informacjami o nim?								
1.18.	Jeżeli w Obiekcie jest tablica informacyjna, to czy jest wystarczająco łatwo czytelna (duże litery, wyraźny kontrast, podświetlenie)?								
1.19.	Jeżeli w Obiekcie jest tablica informacyjna, to czy tekst jest łatwy do przeczytania pod kątem języka i treści?								
1.20.	Jeżeli w Obiekcie jest tablica informacyjna, czy można ją odczytać dotykowo, np. tekst jest opracowany w Braille'u?								
1.21.	Jeżeli w Obiekcie jest tablica informacyjna, czy przygotowano inne metody zapoznania się z jej zawartością niż czytanie jej za pomocą wzroku lub dotyku (przykładowo: kod QR odsyłający do nagrania audio, automatycznie włączany przewodnik)?								
1.22.	Czy system informacji wizualnej jest jednolity i zuniifikowany w całej placówce?								
1.23.	Czy dostępna jest mapa Obiektu w formie wydruku?								
1.24.	Czy dostępna jest mapa dotykowa Obiektu?								
1.25.	Czy informacje dotyczące przemieszczania się po Obiekcie są zapisane Braillem i/albo dostępne w formie audio?								
	Maszyny samoobsługowe, automaty, budki informacyjne poza budynkiem								
1.26.	Czy lokalizacja samoobsługowych urządzeń, automatów i budek informacyjnych oznaczona jest odpowiednimi kolorami lub jest rozpoznawalna przez dotyk dzięki pasom prowadzącym, polom uwagi albo różnicom w teksturze powierzchni?								
1.27.	Czy oświetlenie pozwala na łatwe czytanie liter i znaków, czy jest możliwe powiększenie znaków albo włączenie funkcji audio?								
1.28.	Czy przed automatami i budkami informacyjnymi jest przynajmniej 1,5 × 1,5 m przestrzeni?								
1.29.	Czy dostęp do automatów/maszyn jest łatwy, tzn. nie ma stopni, nieregularności powierzchni?								
1.30.	Czy z automatów/budek można korzystać, siedząc na wózku inwalidzkim – czy ich ekrany znajdują się na wysokości 1–1,4 m z nachyleniem 15–30°?								
1.31.	W przypadku interaktywnych elementów, czy znajdują się na wysokości 0,7–1,2 m?								
1.32.	Czy oświetlenie pozwala na wygodne czytanie liter i znaków?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
	Ekspozycja i przestrzeń edukacyjna								
1.33.	Czy eksponaty/wystawy są widoczne z pozycji siedzącej?								
1.34.	Czy wszystkie informacje są możliwe do odczytania z pozycji siedzącej?								
1.35.	Czy możliwe jest zwiedzanie z przewodnikiem?								
1.36.	Czy dostępne są audioprzewodniki?								
1.37.	W przypadku dostępności audioprzewodników, czy ich treść dostępna jest też w pisemnej albo graficznej formie?								
1.38.	Czy w punktach informacyjnych można słuchać nagrań?								
1.39.	Czy przy eksponatach pojawiają się opisy?								
1.40.	Czy opisy są sporządzone także w Braille’u?								
1.41.	Czy dostępne są wypukłe grafiki (tyflografiki)?								
1.42.	Czy w przypadku galerii przewidziano eksponaty dotykowe?								
1.43.	Czy można dotknąć niektórych eksponatów?								
1.44.	Czy pisemne informacje dotyczące ekspozycji są łatwe do zrozumienia?								
1.45.	Czy dostępny jest przewodnik w Braille’u?								
1.46.	Czy dostępne są przewodniki/materiały informacyjne skierowane do osób słabowidzących (czcionka bezszeryfowa, wielkości min. 14 pkt, tło kontrastujące do wydruku)?								
1.47.	Czy dostępne są przewodniki w powiększonej wersji (wydruk, grafiki)?								
1.48.	Jeśli w obiekcie wyświetlane są filmy, czy opatrzone je napisami?								
1.49.	Jeśli w obiekcie wyświetlane są filmy, czy mają lektora PJM?								
1.50.	Czy dostępne jest zwiedzanie wirtualne?								
1.51.	Czy dostępne jest wirtualne zwiedzanie z napisami?								
1.52.	Czy dostępna jest mobilna aplikacja z PJM i/albo napisami?								
1.53.	Czy dostępna jest mobilna aplikacja z funkcją audiodeskrypcji?								
1.54.	Czy drukowane materiały (plany/foldery/mapy/przewodniki) są tak napisane, żeby było je łatwo przeczytać i zrozumieć?								
1.55.	W przypadku wyznaczonego szlaku albo ścieżki np. tematycznej, czy na początku posiadają one dotykową mapę?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
1.56.	W przypadku wyznaczonego szlaku albo ścieżki np. tematycznej, czy posiadają one czytelne oznaczenia wzdłuż ich biegu?								
1.57.	Jeśli dostępne są zabawki albo przyrządy, czy mają dołączone instrukcje?								
1.58.	Jeśli dostępne są instrukcje do zabawek i przyrządów, czy mogą z nich skorzystać osoby niedowidzące i niewidome (np. tekst w Braille'u)?								
1.59.	Czy instrukcje są łatwe do przeczytania (duży tekst, łatwe słownictwo)?								
Ogrody i zieleń									
1.60.	Czy gdy niektóre rośliny mają kolce, ostre krawędzie albo trujące elementy, opatrzone są stosowną informacją?								
1.61.	Czy odwiedzający mogą dotknąć roślin?								
1.62.	Czy odwiedzający mogą posmakować roślin?								
1.63.	Jeżeli odwiedzający mogą posmakować roślin, czy jest o tym gdzieś informacja?								

2. Dostępność fizyczna

	Opis kryterium	Zaznacz odpowiedź			Uwagi	Typy niepełności			
		Tak	Nie	N/D		R	W	S	I
	Dotarcie do Obiektu								
2.1.	Czy do Obiektu można się dostać transportem prywatnym samochodem?								
2.2.	Czy do Obiektu można się dostać transportem publicznym?								
2.3.	W przypadku transportu publicznego, czy miejscowy przewoźnik oferuje tabor dostosowany do potrzeb OzN?								
2.4.	Czy brama wjazdowa na teren Obiektu ma przynajmniej 2,4 m szerokości?								
2.5.	Jeśli jest furka w ogrodzeniu, przeznaczona dla ruchu pieszego – czy ma przynajmniej 0,9 m szerokości i otwiera się w stronę Obiektu, a nie na zewnątrz?								
	Przestrzeń parkingowa								
2.6.	Czy jest odpowiednia liczba miejsc parkingowych, oznaczonych znakami pionowymi i poziomymi jako przeznaczone dla OzN, znajdujących się niedaleko wejścia do Obiektu?								
2.7.	Czy przestrzeń parkingowa dla OzN jest oznaczona przez znaki poziome i pionowe, widoczne przy wjeździe na parking?								
2.8.	Czy dojście z parkingu do Obiektu jest bezproblemowe (np. obniżone krawędzie chodników, brak krawężników)?								
2.9.	Czy droga z parkingu do wejścia do Obiektu jest łatwa do odnalezienia i odpowiednio oznaczona?								
2.10.	Jeśli do wejścia do Obiektu z parkingu wiedzie więcej niż jedna droga: czy najwygodniejsza, dostępna droga jest oznaczona?								
	Wejście do Obiektu – budynek								
2.11.	Czy droga od wejścia do kasy/lady jest rozpoznawalna przez dotyk, np. dłoni, laski? Czy oznakowania (np. pasy prowadzące) są nieprzerwane i łatwo za nimi podążać?								
2.12.	Czy główne wejście jest na poziomie gruntu?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.13.	Jeśli do głównego wejścia wiodą schody lub stopnie, czy jest tam też równoległa do nich barierka?								
2.14.	Czy barierki przy schodach są zamontowane na wysokości pomiędzy 0,75 m a 0,9 m?								
2.15.	Jeżeli główne wejście nie znajduje się na poziomie gruntu, czy jest opcja ominięcia schodów lub stopni, np. dzięki rampie lub podjazdowi?								
2.16.	Jeśli do głównego wejścia wiodzie rampa/podjazd, to czy nie jest on zbyt stromy (pow. 6% maksymalnego nachylenia)?								
2.17.	Czy nawierzchnia rampy, podjazdu jest antypoślizgowa i stabilna?								
2.18.	Czy przestrzeń manewrowalna u stóp i u szczytu podjazdu to przynajmniej 1,5 × 1,5 m?								
2.19.	Czy po 6 m podjazdu z nachyleniem 3–6% jest platforma o powierzchni min. 1,2 × 1,5 m z nachyleniem niższym niż 3%?								
2.20.	Czy chociaż po jednej stronie podjazdu/rampy zamontowana jest barierka?								
2.21.	Czy po obu stronach podjazdu/rampy zamontowane są barierki?								
2.22.	Czy barierki przy podejździe/rampie są zamontowane na wysokości pomiędzy 0,75 a 0,9 m?								
2.23.	Jeżeli do głównego wejścia wiodą schody lub stopnie bez barierki oraz rampy lub podjazdu, czy istnieje jakieś inne wejście chociaż częściowo przyjazne dla OzN?								
2.24.	Jeżeli do głównego wejścia wiodą schody lub stopnie bez barierki oraz rampy lub podjazdu, czy istnieje jakieś inne wejście w pełni przyjazne dla OzN?								
2.25.	Czy drzwi wejściowe otwierają się automatycznie?								
2.26.	W przypadku drzwi obrotowych, czy sąsiadują z nimi drzwi rozwierane lub rozsuwane, dostosowane do potrzeb OzN?								
Przemieszczanie się i orientacja przestrzenna – budynek									
2.27.	Czy Obiekt wolny jest od przeszkód, które utrudniają poruszanie się na wózku, takich jak schody i stopnie?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.28.	Jeżeli w Obiekcie są schody lub stopnie, czy towarzyszy im pochylnia?								
2.29.	Czy minimum przestrzeni użytkowej to przynajmniej 1,2 m we wszystkich ciągach komunikacyjnych?								
2.30.	Czy plan dróg i ciągów komunikacyjnych jest jasny i łatwy do zrozumienia?								
2.31.	Czy ciągi komunikacyjne są wolne od przeszkód (elementów architektury, dekoracji)?								
2.32.	Czy drogi i korytarze mają minimum 0,9 m szerokości?								
2.33.	Czy szerokość dróg i korytarzy jest wystarczająca, by móc się mijać, czyli co najmniej 1,8 m?								
2.34.	Jeśli szerokość korytarzy jest mniejsza niż 1,8 m: czy występują punkty, w których można się minąć, tj. o wymiarach co najmniej 1,8 × 1,8 m?								
2.35.	Jeśli na drodze pojawiają się przeszkody, czy obok znajduje się wolna przestrzeń (przynajmniej 0,9 m) umożliwiającą ominięcie ich?								
2.36.	Czy w obiekcie jest winda?								
2.37.	Czy winda umożliwia dotarcie na każdy poziom Obiektu?								
2.38.	Czy przed windą jest przestrzeń manewrowa, by móc do niej wsiąść lub z niej wysiąść, tj. co najmniej 1,5 × 1,5 m?								
2.39.	Czy zewnętrzny panel sterujący znajduje się na wysokości 0,8–1,2 m?								
2.40.	Czy kabina windy ma co najmniej 1,1 m szerokości i 1,4 m długości?								
2.41.	Czy winda ma system informacji głosowej?								
2.42.	Czy barierki w windzie są na wysokości 0,9 m wysokości, a system wybierania piętra na wysokości pomiędzy 0,8 a 1,2 m, nie bliżej niż 0,5 m od rogu kabiny, z dodatkowymi oznaczeniami dla słabowidzących?								
2.43.	Czy na ścianie przeciwnej do drzwi wejściowych znajduje się lustro?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.44.	Czy na podłogach występują wypukłe pasy prowadzące albo pola uwagi?								
2.45.	Czy na podłogach lub ścianach pojawiają się kontrastujące kolorem oznaczenia drogi?								
2.46.	Czy niebezpieczne miejsca oznaczone są innym kolorem i/albo fakturą nawierzchni?								
2.47.	Czy istnieje wyczuwalna różnica między nawierzchnią podłogi oraz początku i końca schodów?								
2.48.	Czy istnieje dotykowa informacja o początku i końcu barierek?								
2.49.	Czy barierki są umieszczone nieprzerwanie od początku do końca schodów, a także 30 cm od zakończenia biegu schodów?								
2.50.	Czy choćby po jednej stronie schodów jest barierka?								
2.51.	Czy drzwi wewnętrzne są otwierane automatycznie?								
2.52.	W przypadku drzwi obrotowych, czy sąsiadują z nimi drzwi rozwierane lub rozsuwane, dostosowane do potrzeb OzN?								
2.53.	Czy progi w drzwiach wewnętrznych mają nie więcej niż 2 cm?								
2.54.	Czy przed każdymi drzwiami jest powierzchnia manewrowa o wymiarach przynajmniej $1,5 \times 1,5$ m?								
2.55.	Czy nie sprawia problemu rozróżnienie między publicznie dostępnymi a prywatnymi i niedostępnymi miejscami?								
2.56.	Czy drzwi wewnętrzne są w kontrastujących barwach, nie zlewają się z tłem i nie są np. szklane?								
2.57.	W przypadku drzwi szklanych, czy klamki są w kontrastujących barwach?								
Wypożyczenie i komfort – wnętrza									
2.58.	Czy urządzenia i małe obiekty architektury mają miękkie wykończenia, czy nie ma wystających elementów?								
2.59.	Czy dostępne są miejsca do odpoczynku, np. krzesła, fotele, ławki?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowiedź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.60.	Czy na miejscu można wypożyczyć wózek inwalidzki?								
2.61.	Czy na miejscu można wypożyczyć krzesło?								
2.62.	Czy przestrzeń między elementami wyposażenia, między którymi trzeba przejść, ma co najmniej 0,9 m szerokości?								
2.63.	Czy przy ladzie, kontuarze jest wieszak na białą laskę?								
2.64.	Czy przy ladzie jest dostatecznie dużo miejsca, przynajmniej 1,5 × 1,5 m, aby można było swobodnie manewrować?								
2.65.	Czy przynajmniej część lady jest na wysokości np. 0,8 m?								
2.66.	Czy pod ladą jest co najmniej tyle wolnej przestrzeni na głębokość, by móc wygodnie blisko podejść wózkem?								
2.67.	Czy można komunikować się z personelem na siedząco?								
2.68.	Czy wystawy/przestrzeń edukacyjna mają adekwatny rozmiar do swojej funkcji, tzn. czy nie są za duże?								
2.69.	Czy obiekty, eksponaty przestrzeni wystawowej lub edukacyjnej można poznawać z pozycji siedzącej?								
2.70.	Czy krzesła lub ławki mają siedziska pomiędzy 45 a 50 cm nad powierzchnią gruntu?								
2.71.	Czy krzesła lub ławki mają siedziska o głębokości 40–50 cm?								
Pomieszczenia sanitarne i higieniczne									
2.72.	Czy w Obiekcie jest toaleta?								
2.73.	Czy co najmniej jedna toaleta jest oznaczona jako przystosowana do potrzeb OzN?								
2.74.	Czy drzwi otwierają się na zewnątrz?								
2.75.	Czy wewnątrz dostępne jest minimum przestrzeni do manewrowania, czyli 1,5 × 1,5 m?								
2.76.	Czy w drzwiach toalety i na drogach do nich prowadzących nie ma progów?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.77.	Czy jest dostęp do miski ustępowej z obu stron (0,9 m wolnej przestrzeni)?								
2.78.	Czy jest dostęp do miski ustępowej przynajmniej z jednej strony (0,9 m wolnej przestrzeni)?								
2.79.	Czy umywalka ma blat na wysokości ok. 80–85 cm, a spód – nie niżej niż 70 cm od podłoża?								
2.80.	Czy umywalka jest odpowiednio szeroka (60–70 cm) i głęboka (50–60 cm)?								
2.81.	Czy w pomieszczeniu są uchwyty, które ułatwiają używanie aparatury sanitarnej i higienicznej?								
2.82.	Czy przynajmniej jeden wieszak na ubrania jest na wysokości ok. 1,2 m?								
2.83.	Czy suszarki, dozowniki mydła i inne elementy wyposażenia są na wysokości umożliwiającej korzystanie z nich z pozycji siedzącej?								
2.84.	Czy kosz na śmieci jest otwierany inaczej niż za pomocą pedału?								
2.85.	Czy lustro nad umywalką umożliwia widoczność z siedzącej i stojącej perspektywy, tzn. czy jest odpowiednio duże i pochylone?								
2.86.	Czy w pomieszczeniu znajduje się kozetka lub inny mebel umożliwiający przeprowadzenie czynności higienicznych wobec osoby dorosłej?								
2.87.	Czy grafiki symbolizujące łazienki są wypukłe?								
2.88.	Czy wyposażenie łazienki kontrastuje barwą z tłem, np. ścianami?								
Przemieszczanie się i orientacja przestrzenna – zewnątrz									
2.89.	Czy układ dróg zewnętrznych jest jasny i łatwy do zrozumienia?								
2.90.	Czy szlaki komunikacyjne są odpowiednio oznakowane?								
2.91.	Czy drogi są wolne od przeszkód?								
2.92.	Czy drogi, ścieżki mają przynajmniej 0,9 m szerokości?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.93.	Czy szerokość dróg jest wystarczająca, by móc się minąć, tzn. 1,8 m szerokości?								
2.94.	W przypadku węższych miejsc: czy w odpowiednich odstępach można znaleźć punkty, w których można się minąć, tzn. o powierzchni przynajmniej $1,8 \times 1,8$ m?								
2.95.	W przypadku, gdy ścieżka jest dłuższa niż 10 m: czy nachylenie jest nie większe niż 3%?								
2.96.	Jeżeli pojawiają się fragmenty ścieżki o nachyleniu pomiędzy 3 a 6%, czy są krótsze niż 10 m?								
2.97.	Czy powierzchnia dróg nie sprawia problemów w chodzeniu i jeżdżeniu (dobrze utrzymany asfalt, twarda nawierzchnia)?								
2.98.	Jeżeli droga jest przecięta przez wgłębienia (np. odpływy deszczówki), czy mają one mniej niż 5 cm szerokości?								
2.99.	W przypadku, gdy ścieżka składa się z belek albo pni, czy przestrzeń między nimi nie jest większa niż 3 cm?								
2.100.	W przypadku słupków albo palików, czy przestrzeń między nimi, przeznaczona do przemieszczania się, to przynajmniej 0,9 m?								
2.101.	Jeśli na drodze pojawiają się przeszkody, czy obok znajduje się wolna przestrzeń (przynajmniej 0,9 m), umożliwiającą ominięcie ich?								
2.102.	W przypadku stromej ścieżki lub schodów, czy dostępna jest winda, którą można dostać się na inny poziom?								
2.103.	W przypadku windy, czy kabina ma co najmniej 1,1 m szerokości i 1,4 m długości?								
2.104.	Czy panel sterowania windy jest umieszczony na wysokości umożliwiającej wygodne korzystanie z niego w pozycji siedzącej, tzn. pomiędzy 0,8 a 1,2 m?								
2.105.	Czy przed windą jest przestrzeń manewrowa, by móc do niej wsiąść lub z niej wysiąść, tj. co najmniej $1,5 \times 1,5$ m?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowiedź			Uwagi	Typy niepełności			
		Tak	Nie	N/D		R	W	S	I
2.106.	W przypadku podnośnika, czy platforma ma powierzchnię przynajmniej $0,9 \times 1,4$ m?								
2.107.	Czy nawierzchnia dróg i ścieżek jest zróżnicowana, aby ułatwić orientację przestrzenną?								
2.108.	Czy na powierzchni dróg, ciągów komunikacyjnych i ścieżek występują pasy prowadzące albo pola uwagi?								
2.109.	Czy niebezpieczne miejsca oznaczone są innym kolorem i/albo fakturą nawierzchni?								
2.110.	Czy niebezpieczne miejsca oznaczone są w sposób zrozumiały dla niedowidzących?								
2.111.	Czy akweny, jak stawy, potoki, rzeki, zabezpieczono (np. siatką), aby nikt do nich nie wpadł?								
2.112.	Czy obszary funkcjonalne (np. miejsca do siedzenia) są oznaczone innym kolorem i/albo fakturą podłoża?								
2.113.	Czy kontrasty otoczenia (np. kolory, powierzchnie) pozwalają na lepszą orientację i absorpcję informacji dla osób niedowidzących (np. ogrodzenia mocno kontrastujące ze ścieżkami, bramy silnie kontrastujące z roślinami np.)?								
2.114.	Czy granice drogi są rozróżnialne przez dotyk (skały, drewniane barierki, trawniki na krawędziach ścieżek)?								
2.115.	Czy wzdłuż ścieżek są drewniane/metalowe/linowe barierki?								
2.116.	Czy wszystkie odpływy są zabezpieczone (zakryte)?								
2.117.	Czy szczeliny odpływów są dostatecznie wąskie, aby nie utknęła w nich laska albo koła?								
2.118.	Czy nie sprawia problemu rozróżnienie między publicznie dostępnymi a prywatnymi i niedostępnymi miejscami?								
2.119.	Czy rośliny z różnymi zapachami mogą zostać użyte do kierowania odwiedzającymi, np. silny zapach rozarium albo ogrodu z ziołami?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.120.	Czy skrzyżowania są wyróżnione lub uwydatnione, np. przez otoczaki albo bloki kierujące?								
2.121.	Czy skrzyżowania dróg są zaokrąglone?								
2.122.	Czy ścieżki mają krawężniki o wysokości 4–5 cm?								
2.123.	Czy jest chociaż jedno albo kilka charakterystycznych miejsc przeznaczonych do przyciągania wzroku i ułatwienia orientacji przestrzennej (np. wysokie drzewa, duża gęstość roślin, charakterystyczny obiekt, rzeźba, źródło wody)?								
Wypożyczenie i komfort – zewnętrzne									
2.124.	Jeśli ogród jest przy ruchliwej ulicy, to czy otoczony jest żywopłotem, obrosniętym płotem, kurtynami wodnymi albo dzwonkami poruszonymi przez wiatr?								
2.125.	Czy dostępne są multisensoryczne zabawki i przyrządy, np. huśtawki, krzesła dźwiękowe, ławki zapachowe?								
2.126.	Czy dostępne są specjalne zabawki i przyrządy dla słabowidzących i niewidomych, np. z wypukłymi obrazkami?								
2.127.	Czy w obiekcie są fontanny lub wodospady?								
2.128.	Czy przy charakterystycznych obiektach (duże drzewo, zakręt drogi, źródło dźwięku) dostępne są ławeczki?								
2.129.	Czy dostępne jest miejsce, w którym odwiedzający mogą schronić się w przypadku deszczu albo nadmiernego nasłonecznienia?								
2.130.	Jeśli nie ma dużych drzew zapewniających zacienienie, czy dostępne są pergole lub kraty pokryte winoroślą?								
2.131.	Czy dostępne są miejsca do odpoczynku, np. ławki?								
2.132.	Czy ławki są stabilne?								
2.133.	Czy ławki mają siedziska pomiędzy 45 a 50 cm nad powierzchnią gruntu?								

	Opis kryterium	Zaznacz odpowiedź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.134.	Czy ławki mają siedziska o głębokości 40–50 cm?								
2.135.	Czy krzesła lub ławki mają podpórki na ręce i oparcia na plecy?								
2.136.	Czy ławki mają barwy kontrastujące z otoczeniem?								
2.137.	Czy kosze na śmieci mają barwy kontrastujące z otoczeniem?								
2.138.	Czy kosze na śmieci mają taką wysokość, by były dostępne dla osób jeżdżących na wózku?								
2.139.	Czy interesujące rośliny umiejscowione są w donicach 50–90 cm nad poziomem gruntu?								
2.140.	Czy występują strefy cateringowe, piknikowe?								
2.141.	Czy stoły wolne są od przeszkód, które przeszkadzałyby w komunikacji wzrokowej (np. lampy, wazon)?								
2.142.	Czy oświetlenie stref piknikowych i cateringowych jest jasne, ale nieoślepiające?								
2.143.	Czy stoły piknikowe mają wydłużone blaty tak, aby osoba na wózku mogła przy nich jeść?								
2.144.	Czy stoły w strefie cateringowej mają ok. 0,8 m wysokości?								
2.145.	Czy w miejscach z umiejscowionymi na stałe krzesłami jest dość miejsca dla wózków inwalidzkich?								
2.146.	Jeśli obecny jest plac zabaw, to czy występują tam zabawki albo przyrządy przyjazne osobom na wózkach?								
2.147.	Jeżeli jest możliwość uprawy roślin, czy przyrządy ogrodnicze są bezpieczne (lekkie, z teleskopowo wysuwanymi rączkami, dodatkowymi uchwytami, przymocowane dokładnie do ręki)?								
2.148.	Jeżeli nie ma w okolicy budynku z toaletą dostosowaną do potrzeb OzN, czy dostępna jest taka toaleta przenośna?								
Bezpieczeństwo									

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
2.149.	Czy Obiekt jest oświetlony w godzinach wieczornych / nocnych?								
2.150.	Czy w Obiekcie znajduje się system alarmu pożarowego?								
2.151.	Czy alarmy dźwiękowe połączone są z alarmami wizualnymi (np. sygnałami świetlnymi)?								
2.152.	Czy jeśli w obiekcie są schody, to zapewniono schodołazy, wózki ewakuacyjne lub inne urządzenia umożliwiające ewakuację osób z niepełnosprawnością ruchu?								
2.153.	Czy nad ścieżkami nie wiszą zbyt ciężkie gałęzie lub duże owoce roślin?								
2.154.	Czy na ścieżkach i w ciągach komunikacyjnych nie znajdują się przeszkody, o które można się potknąć, np. węże ogrodowe, zrolowane dywany?								

3. Kompetencje i umiejętności personelu

	Opis kryterium	Zaznacz odpowiedź			Uwagi	Typy niepełnosprawności			
		Tak	Nie	N/D		R	W	S	I
3.1.	Czy wyznaczony jest „konsultant dostępności”, tj. osoba odpowiedzialna za dostępność placówki, z którą można skontaktować się w sytuacji konieczności?								
3.2.	Czy personel jest dostępny na miejscu?								
3.3.	Gdy personel jest dostępny na miejscu, czy możliwe jest uzyskanie od niego pomocy?								
3.4.	Czy personel jest wewnętrznie przeszkolony do obsługi osób z niepełnosprawnościami?								
3.5.	Czy personel odbył zewnętrzne szkolenie do obsługi osób z niepełnosprawnościami?								
3.6.	Czy personel zna podstawy PJM?								
3.7.	Czy można komunikować się z personelem pisemnie?								
3.8.	Czy można komunikować się z personelem, używając tłumacza PJM online?								
3.9.	Czy Obiekt rejestruje uwagi OzN dotyczące dostępności i odpowiada na nie?								

4. Inne kryteria

	Opis kryterium	Zaznacz odpowieź			Uwagi	Typy niepełno- sprawności			
		Tak	Nie	N/ D		R	W	S	I
4.1.	Czy miejsce dostępne jest nieodpłatnie dla OzN?								
4.2.	Jeśli wejście jest płatne, czy dostępna jest zniżka dla OzN?								
4.3.	Jeśli wejście jest płatne, czy dostępna jest zniżka dla asystentów/pomocników/towarzyszy OzN?								
4.4.	Czy Obiekt posiada ofertę adresowaną do osób z niepełnosprawnościami?								
4.5.	Czy materiały reklamowe zostały opracowane tak, by być dostępne dla osób niedowidzących?								
4.6.	Czy możliwe jest zamówienie szczególnych usług, których nie ma w zwykłej ofercie Obiektu?								

Załącznik 7. Lista osób konsultujących katalog kryteriów oceny dostępności przestrzeni turystycznej dla osób z niepełnosprawnościami z punktu widzenia środowiska OzN oraz skierowane do nich pytania uzupełniające

Konsultanci:

Władysława Hanuszewicz, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Dajmy im radość”

Małgorzata Konarska-Michalczuk, Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Wiatraczek”

Jolanta Książek, Fundacja Aktywna Przyszań

Katarzyna Kustra, Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Wiatraczek”

Aleksandra Pietrzak, członkini Zrzeszenia Studentów Niepełnosprawnych UAM Ad Astra

Marta Poziarska, Fundacja Aktywna Przyszań

Monika Szybilska, Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Wiatraczek”

Aleksandra Świątek-Brzezińska, Fundacja Aktywna Przyszań

Irena Tomasińska, Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Wiatraczek”

Pytania:

Proszę Pana/Panią o:

1. KOMENTARZ DO WYBRANYCH PYTAŃ

Jeśli jakieś pytanie/sformułowanie w katalogu jest dla Pana/Pani niezrozumiałe, to proszę je zaznaczyć komentarzem. Można również użyć trybu recenzji albo po prostu wstawić komentarz bezpośrednio pod pytaniem.

2. OPINIĘ PODSUMOWUJĄCĄ PO PRZECZYTANIU KATALOGU

Czy uważa Pan/Pani, że kryteria zostały właściwie przypisane do poszczególnych typów niepełnosprawności? Czy przychodzi Pani/Panu na myśl kryterium, które nie zostało uwzględnione, a które jest bardzo istotne dla Pani/Pana albo innych osób? Jak Pan/Pani ocenia katalog?